

**ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA NAUKI I SZKOLNICTWA WYŻSZEGO¹⁾**

z dnia 17 stycznia 2012 r.

w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela

Na podstawie art. 9c ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365, z późn. zm.²⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1. Określa się standardy kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, stanowiące załącznik do rozporządzenia.

§ 2. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.³⁾

**MINISTER NAUKI
I SZKOLNICTWA WYŻSZEGO**

W porozumieniu:
MINISTER EDUKACJI NARODOWEJ

---

¹⁾ Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego kieruje działem administracji rządowej — szkolnictwo wyższe, na podstawie § 1 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 listopada 2011 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (Dz. U. Nr 248, poz. 1483).

²⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2006 r. Nr 46, poz. 328, Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 144, poz. 1043 i Nr 227, poz. 1658, z 2007 r. Nr 80, poz. 542, Nr 120, poz. 818, Nr 176, poz. 1238 i 1240 i Nr 180, poz. 1280, z 2008 r. Nr 70, poz. 416, z 2009 r. Nr 68, poz. 584, Nr 157, poz. 1241, Nr 161, poz. 1278 i Nr 202, poz. 1553, z 2010 r. Nr 57, poz. 359, Nr 75, poz. 471, Nr 96, poz. 620 i Nr 127, poz. 857 oraz z 2011 r. Nr 45, poz. 235, Nr 84, poz. 455, Nr 112, poz. 654, Nr 174, poz. 1039 i Nr 185, poz. 1092.

³⁾ Niniejsze rozporządzenie było poprzedzone rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 207, poz. 2110), które utraciło moc z dniem 1 października 2011 r. w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 84, poz. 455 i Nr 112, poz. 654).

Standardy kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela

I. Opis efektów kształcenia

1. Ogólne efekty kształcenia

Po zakończeniu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela absolwent:

- 1) posiada wiedzę psychologiczną i pedagogiczną pozwalającą na rozumienie procesów rozwoju, socjalizacji, wychowania i nauczania - uczenia się;
- 2) posiada wiedzę z zakresu dydaktyki i szczegółowej metodyki działalności pedagogicznej, popartą doświadczeniem w jej praktycznym wykorzystywaniu;
- 3) posiada umiejętności i kompetencje niezbędne do kompleksowej realizacji dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych zadań szkoły, w tym do samodzielnego przygotowania i dostosowania programu nauczania do potrzeb i możliwości uczniów;
- 4) wykazuje umiejętność uczenia się i doskonalenia własnego warsztatu pedagogicznego z wykorzystaniem nowoczesnych środków i metod pozyskiwania, organizowania i przetwarzania informacji i materiałów;
- 5) umiejętnie komunikuje się przy użyciu różnych technik, zarówno z osobami będącymi podmiotami działalności pedagogicznej, jak i z innymi osobami współdziałającymi w procesie dydaktyczno-wychowawczym oraz specjalistami wspierającymi ten proces;
- 6) charakteryzuje się wrażliwością etyczną, empatią, otwartością, refleksyjnością oraz postawami prospołecznymi i poczuciem odpowiedzialności;
- 7) jest praktycznie przygotowany do realizowania zadań zawodowych (dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych) wynikających z roli nauczyciela.

2. Szczegółowe efekty kształcenia

Po zakończeniu kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela absolwent:

- 1) posiada wiedzę na temat:
  - a) rozwoju człowieka w cyklu życia, zarówno w aspekcie biologicznym, jak i psychologicznym oraz społecznym, poszerzoną w odniesieniu do odpowiednich etapów edukacyjnych,
  - b) procesów komunikowania interpersonalnego i społecznego, w tym w działalności pedagogicznej (dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej), oraz ich prawidłowości i zakłóceń,
  - c) wychowania i kształcenia, w tym ich filozoficznych, społeczno-kulturowych, psychologicznych, biologicznych i medycznych podstaw,

- d) współczesnych teorii dotyczących wychowania, uczenia się i nauczania oraz różnorodnych uwarunkowań tych procesów,
  - e) głównych środowisk wychowawczych, ich specyfiki i procesów w nich zachodzących,
  - f) projektowania i prowadzenia badań diagnostycznych w praktyce pedagogicznej, poszerzoną w odniesieniu do odpowiednich etapów edukacyjnych i uwzględniającą specjalne potrzeby edukacyjne uczniów z zaburzeniami w rozwoju,
  - g) struktury i funkcji systemu edukacji – celów, podstaw prawnych, organizacji i funkcjonowania instytucji edukacyjnych, wychowawczych i opiekuńczych,
  - h) podmiotów działalności pedagogicznej (dzieci, uczniów, rodziców i nauczycieli) i partnerów szkolnej edukacji (np. instruktorów harcerskich) oraz specyfiki funkcjonowania dzieci i młodzieży w kontekście prawidłowości i nieprawidłowości rozwojowych,
  - i) specyfiki funkcjonowania uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów szczególnie uzdolnionych,
  - j) metodyki wykonywania zadań – norm, procedur i dobrych praktyk stosowanych w wybranym obszarze działalności pedagogicznej (wychowanie przedszkolne, nauczanie w szkołach ogólnodostępnych, w szkołach i oddziałach specjalnych oraz integracyjnych),
  - k) bezpieczeństwa i higieny pracy w instytucjach edukacyjnych, wychowawczych i opiekuńczych, do pracy w których uzyskuje przygotowanie,
  - l) projektowania ścieżki własnego rozwoju i awansu zawodowego,
  - m) etyki zawodu nauczyciela;
- 2) w zakresie umiejętności:
- a) potrafi dokonywać obserwacji sytuacji i zdarzeń pedagogicznych,
  - b) potrafi wykorzystywać wiedzę teoretyczną z zakresu pedagogiki oraz psychologii do analizowania i interpretowania określonego rodzaju sytuacji i zdarzeń pedagogicznych, a także motywów i wzorów zachowań uczestników tych sytuacji,
  - c) potrafi posługiwać się wiedzą teoretyczną z zakresu pedagogiki, psychologii oraz dydaktyki i metodyki szczegółowej w celu diagnozowania, analizowania i prognozowania sytuacji pedagogicznych oraz dobierania strategii realizowania działań praktycznych na poszczególnych etapach edukacyjnych,
  - d) potrafi samodzielnie zdobywać wiedzę i rozwijać swoje profesjonalne umiejętności związane z działalnością pedagogiczną (dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą), korzystając z różnych źródeł (w języku polskim i obcym) i nowoczesnych technologii,
  - e) posiada umiejętności diagnostyczne pozwalające na rozpoznawanie sytuacji uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, opracowywanie wyników obserwacji i formułowanie wniosków,
  - f) posiada rozwinięte kompetencje komunikacyjne: potrafi porozumiewać się z osobami pochodzącymi z różnych środowisk, będącymi w różnej kondycji emocjonalnej, dialogowo rozwiązywać konflikty i konstruować dobrą atmosferę dla komunikacji w klasie szkolnej,
  - g) potrafi ocenić przydatność typowych metod, procedur i dobrych praktyk do realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych związanych z odpowiednimi etapami edukacyjnymi,

- h) potrafi dobierać i wykorzystywać dostępne materiały, środki i metody pracy w celu projektowania i efektywnego realizowania działań pedagogicznych (dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych) oraz wykorzystywać nowoczesne technologie do pracy dydaktycznej,
  - i) potrafi kierować procesami kształcenia i wychowania, posiada umiejętność pracy z grupą (zespołem wychowawczym, klasowym),
  - j) potrafi animować prace nad rozwojem uczestników procesów pedagogicznych, wspierać ich samodzielność w zdobywaniu wiedzy oraz inspirować do działań na rzecz uczenia się przez całe życie,
  - k) potrafi pracować z uczniami, indywidualizować zadania i dostosowywać metody i treści do potrzeb i możliwości uczniów (w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi) oraz zmian zachodzących w świecie i w nauce,
  - l) potrafi posługiwać się zasadami i normami etycznymi w wykonywanej działalności,
  - m) potrafi pracować w zespole, pełniąc różne role; umie podejmować i wyznaczać zadania; posiada elementarne umiejętności organizacyjne pozwalające na realizację działań pedagogicznych (dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych), posiada umiejętność współpracy z innymi nauczycielami, pedagogami i rodzicami uczniów,
  - n) potrafi analizować własne działania pedagogiczne (dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze) i wskazywać obszary wymagające modyfikacji, potrafi eksperymentować i wdrażać działania innowacyjne,
  - o) potrafi zaprojektować plan własnego rozwoju zawodowego;
- 3) w zakresie kompetencji społecznych:
- a) ma świadomość poziomu swojej wiedzy i umiejętności; rozumie potrzebę ciągłego dokształcania się zawodowego i rozwoju osobistego; dokonuje oceny własnych kompetencji i doskonali umiejętności w trakcie realizowania działań pedagogicznych (dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych),
  - b) jest przekonany o sensie, wartości i potrzebie podejmowania działań pedagogicznych w środowisku społecznym; jest gotowy do podejmowania wyzwań zawodowych; wykazuje aktywność, podejmuje trud i odznacza się wytrwałością w realizacji indywidualnych i zespołowych zadań zawodowych wynikających z roli nauczyciela,
  - c) ma świadomość konieczności prowadzenia zindywidualizowanych działań pedagogicznych (dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych) w stosunku do uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
  - d) ma świadomość znaczenia profesjonalizmu, refleksji na tematy etyczne i przestrzegania zasad etyki zawodowej; wykazuje cechy refleksyjnego praktyka,
  - e) ma świadomość istnienia etycznego wymiaru diagnozowania i oceniania uczniów,
  - f) odpowiedzialnie przygotowuje się do swojej pracy, projektuje i wykonuje działania pedagogiczne (dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze),
  - g) jest gotowy do podejmowania indywidualnych i zespołowych działań na rzecz podnoszenia jakości pracy szkoły;
- 4) w zakresie języka obcego, w przypadku gdy język obcy:
- a) jest specjalnością kształcenia - ma umiejętności językowe w zakresie języka obcego, do nauczania którego uzyskuje przygotowanie, zgodne z wymaganiami określonymi dla poziomu C1 Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego oraz w zakresie języka obcego niebędącego specjalnością kształcenia zgodne z

- wymaganiami ustalonymi dla określonego obszaru i poziomu kształcenia w Krajowych Ramach Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego,
- b) nie jest specjalnością kształcenia – ma umiejętności językowe zgodne z wymaganiami ustalonymi dla określonego obszaru i poziomu kształcenia w Krajowych Ramach Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego;
- 5) w zakresie technologii informacyjnej - posiada:
- a) podstawową wiedzę i umiejętności w zakresie technik informatycznych, przetwarzania tekstów, wykorzystywania arkuszy kalkulacyjnych, korzystania z baz danych, posługiwania się grafiką prezentacyjną, korzystania z usług w sieciach informatycznych, pozyskiwania i przetwarzania informacji,
  - b) umiejętność zróżnicowanego wykorzystywania technologii informacyjnej w pracy pedagogicznej;
- 6) w zakresie emisji głosu - posiada:
- a) podstawową wiedzę o funkcjonowaniu i patologii narządu mowy,
  - b) wykształcone prawidłowe nawyki posługiwania się narządem mowy;
- 7) w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy – posiada niezbędną wiedzę z zakresu zasad bezpieczeństwa, udzielania pierwszej pomocy i odpowiedzialności prawnej opiekuna.

II. Opis procesu i organizacji kształcenia

Uczelnie prowadzą kształcenie przygotowujące do wykonywania zawodu nauczyciela na studiach oraz studiach podyplomowych w ramach modułów kształcenia.

1. Kształcenie na studiach

Kształcenie na studiach pierwszego stopnia obejmuje wyłącznie przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela w przedszkolach i szkołach podstawowych, a na studiach drugiego stopnia i jednolitych studiach magisterskich – do pracy we wszystkich typach szkół i rodzajach placówek.

1.1. Przygotowanie do nauczania pierwszego przedmiotu (prowadzenia zajęć)

Przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela na studiach obejmuje obowiązkowe przygotowanie w zakresie:

- 1) merytorycznym do nauczania pierwszego przedmiotu (prowadzenia zajęć) - moduł 1;
- 2) psychologiczno-pedagogicznym - moduł 2;
- 3) dydaktycznym - moduł 3.

1.2. Przygotowanie fakultatywne

Przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela na studiach może zostać poszerzone o przygotowanie:

- 1) do nauczania kolejnego przedmiotu (prowadzenia zajęć) - moduł 4;
- 2) w zakresie pedagogiki specjalnej - moduł 5.

2. Kształcenie na studiach podyplomowych

Przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela na studiach podyplomowych może być prowadzone w zakresie:

- 1) przygotowania do nauczania kolejnego przedmiotu (prowadzenia zajęć) - moduł 4;

- 2) przygotowania w zakresie psychologiczno-pedagogicznym oraz dydaktycznym dla absolwentów studiów posiadających przygotowanie merytoryczne do nauczania przedmiotu (prowadzenia zajęć), a nieposiadających przygotowania psychologiczno-pedagogicznego i dydaktycznego - moduły 2 i 3, z tym że w przypadku absolwentów studiów pierwszego stopnia może ono obejmować wyłącznie przygotowanie do pracy w przedszkolach i szkołach podstawowych;
- 3) pedagogiki specjalnej dla osób, które posiadają przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela - moduł 5.

3. Realizacja modułów kształcenia

MINIMALNA LICZBA GODZIN ZAJĘĆ ZORGANIZOWANYCH, PRAKTYK ORAZ MINIMALNA LICZBA PUNKTÓW ECTS PRZYPISANA POSZCZEGÓLNYM MODUŁOM

Moduł	Komponenty modułu	Godziny	Punkty ECTS
Moduł 1 Przygotowanie w zakresie merytorycznym do nauczania pierwszego przedmiotu (prowadzenia zajęć)	Przygotowanie merytoryczne - zgodnie z opisem efektów kształcenia dla realizowanego kierunku studiów	*	**
Moduł 2 Przygotowanie w zakresie psychologiczno-pedagogicznym	1. Ogólne przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne	90	10
	2. Przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne do nauczania na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych	60	
	3. Praktyka	30	
Moduł 3 Przygotowanie w zakresie dydaktycznym	1. Podstawy dydaktyki	30	15
	2. Dydaktyka przedmiotu (rodzaju zajęć) na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych	90	
	3. Praktyka	120	
Moduł 4 Przygotowanie do nauczania kolejnego przedmiotu (prowadzenia zajęć)	1. Przygotowanie w zakresie merytorycznym	*	10 - 15
	2. Dydaktyka przedmiotu (rodzaju zajęć) na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych	60	
	3. Praktyka	60	
Moduł 5 Przygotowanie w zakresie pedagogiki specjalnej	1. Przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne specjalne	140	25
	2. Dydaktyka specjalna	90	
	3. Praktyka	120	

* W wymiarze zapewniającym merytoryczne przygotowanie do nauczania przedmiotu (prowadzenia zajęć).

** W liczbie przypisanej do realizowanego kierunku studiów.

Realizacja każdego z modułów, zarówno na studiach, jak i studiach podyplomowych, prowadzi do uzyskania takich samych efektów kształcenia.

Realizacja modułu 2 i 3 powinna trwać łącznie nie mniej niż 3 semestry. Moduł 3 jest realizowany po module 2.

Kształcenie w zakresie modułu 4 jest podejmowane przez studentów lub absolwentów studiów przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela, którzy zamierzają uzyskać przygotowanie do nauczania więcej niż jednego przedmiotu (prowadzenia zajęć). Komponenty 2 i 3 modułu 4 mogą być realizowane równolegle z realizacją modułu 3 albo po zakończeniu realizacji modułu 3.

Kształcenie w zakresie modułu 5 jest podejmowane przez studentów lub absolwentów studiów przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela, którzy zamierzają uzyskać przygotowanie do nauczania określonego przedmiotu (prowadzenia zajęć) w przedszkolach, szkołach i placówkach specjalnych lub integracyjnych (oddziałach specjalnych lub integracyjnych). Realizacja modułu 5 umożliwia uzyskanie przygotowania do pracy w przedszkolach, szkołach i placówkach specjalnych lub integracyjnych (oddziałach specjalnych lub integracyjnych) w zakresie odpowiednim do przygotowania uzyskanego w wyniku realizacji modułów 1, 2 i 3 oraz rodzaju niepełnosprawności lub niedostosowania społecznego uczniów. Moduł 5 może być realizowany równolegle z realizacją modułu 3 albo po zakończeniu realizacji modułu 3.

Absolwent studiów pierwszego stopnia posiadający przygotowanie merytoryczne do nauczania przedmiotu (prowadzenia zajęć), a nieposiadający przygotowania psychologiczno-pedagogicznego i dydaktycznego, w toku studiów drugiego stopnia przygotowujących do wykonywania zawodu nauczyciela realizuje moduł 1, 2 i 3 w zakresie zapewniającym przygotowanie do nauczania na odpowiednich etapach edukacyjnych.

III. Moduły kształcenia

Moduł 1: Przygotowanie w zakresie merytorycznym do nauczania pierwszego przedmiotu (prowadzenia zajęć)

Charakterystyka modułu

Przygotowanie merytoryczne do wykonywania zawodu nauczyciela w przedszkolu (edukacja przedszkolna) oraz do nauczania w klasach I - III szkoły podstawowej (I etap edukacyjny) jest realizowane na studiach w zakresie pedagogiki lub innych zapewniających przygotowanie do pracy w obszarze edukacji elementarnej, których efekty kształcenia uwzględniają nabycie podstawowej wiedzy i umiejętności z zakresu języka polskiego, matematyki oraz przyrody (w tym umiejętności tworzenia tekstów, prowadzenia rozumowań matematycznych, ilustracji

zjawisk przyrody za pomocą doświadczeń). Nabycie tych kompetencji jest warunkiem przystąpienia do przygotowania dydaktycznego do realizacji podstawy programowej wychowania przedszkolnego i podstawy programowej kształcenia ogólnego dla I etapu edukacyjnego. Kształcenie obejmuje jednocześnie przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela w przedszkolu oraz do nauczania w klasach I - III szkoły podstawowej.

Przygotowanie merytoryczne do wykonywania zawodu nauczyciela w szkole podstawowej (II etap edukacyjny), gimnazjum, szkole ponadgimnazjalnej i do kształcenia w zawodzie (III i IV etap edukacyjny), w zakresie przedmiotu (rodzaju zajęć), jest realizowane zgodnie z opisem efektów kształcenia dla kierunku studiów właściwego dla przedmiotu (rodzaju zajęć). Przygotowanie obejmuje także działy dyscypliny naukowej, do której należy przedmiot (rodzaj zajęć), np. geometria elementarna w ramach matematyki, w zakresie umożliwiającym przygotowanie merytoryczne do realizacji szczegółowych wymagań określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego lub w podstawie programowej kształcenia w zawodzie, odpowiednio dla danego przedmiotu (rodzaju zajęć).

Treści kształcenia

Treści kształcenia określa program kształcenia realizowanego kierunku studiów.

Moduł 2: Przygotowanie w zakresie psychologiczno-pedagogicznym

Charakterystyka modułu

1. Ogólne przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne obejmuje opanowanie podstawowej wiedzy i umiejętności z zakresu psychologii i pedagogiki (z elementami pedagogiki specjalnej).
2. Przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne do nauczania na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych obejmuje szczegółowe przygotowanie w zakresie psychologii i pedagogiki do pracy z uczniami na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych.
3. Celem praktyki jest gromadzenie doświadczeń związanych z pracą opiekuńczo-wychowawczą z uczniami, zarządzaniem grupą i diagnozowaniem indywidualnych potrzeb uczniów oraz konfrontowanie nabywanej wiedzy psychologiczno-pedagogicznej z rzeczywistością pedagogiczną w działaniu praktycznym. Praktyka odbywa się równolegle z realizacją komponentu 2 tego modułu. Praktyka odbywa się, w zależności od etapu edukacyjnego, którego dotyczy kształcenie osoby przygotowującej się do wykonywania zawodu nauczyciela, w szkole lub placówce realizującej kształcenie na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych.

Komponenty modułu powinny stanowić integralną całość zaprojektowaną tak, aby wiedza teoretyczna stanowiła podstawę do nabywania praktycznych umiejętności potrzebnych do wykonywania zawodu nauczyciela.

Treści kształcenia

1. Ogólne przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne

- 1.1. **Podstawowe pojęcia psychologii.** Procesy poznawcze. Spostrzeganie, odbiór i przetwarzanie informacji. Mowa. Myślenie i rozumowanie. Uczenie się i pamięć. Uwaga. Emocje i motywacja w procesach regulacji zachowania. Zdolności i uzdolnienia.
- 1.2. **Rozwój fizyczny i psychiczny** (poznawczy, emocjonalny, społeczny). Modele rozwoju. Biologiczne i społeczne czynniki rozwoju. Fazy rozwoju. Rozwój wybranych funkcji psychicznych. Rozwój i kształtowanie osobowości. Rozwój a wychowanie.
- 1.3. **Teorie i struktura osobowości.** Psychologia różnic indywidualnych - różnice w zakresie inteligencji, temperamentu i stylu poznawczego.
- 1.4. **Poznanie i spostrzeganie społeczne.** Postawy, stereotypy, uprzedzenia. Zachowania społeczne i ich uwarunkowania. Sytuacja interpersonalna. Empatia. Zachowania asertywne, agresywne i uległe. Stres i radzenie sobie z nim. Porozumiewanie się ludzi w instytucjach. Reguły współdziałania.
- 1.5. **Psychologiczne koncepcje człowieka a interpretacja zachowań ucznia i sytuacji w szkole.** Kontekst psychologiczny projektowania procesów edukacyjnych.
- 1.6. **Wychowanie a rozwój.** Funkcje wychowania. Proces wychowania, jego struktura, właściwości, dynamika. Przymus i swoboda w wychowaniu. Wychowanie jako urabianie i jako wspomaganie rozwoju. Wychowanie adaptacyjne i emancypacyjne. Wychowanie a manipulacja. Podmiotowość w wychowaniu. Podstawowe środowiska wychowawcze: rodzina, grupa rówieśnicza, szkoła. Style i postawy wychowawcze. Konteksty wychowania. Źródła i przejawy kryzysu współczesnego wychowania.
- 1.7. **Szkoła jako instytucja wychowawcza.** Środowisko społeczne klasy i szkoły. Autokratyzm i demokracja w szkole. Proces i wzorce komunikowania się na terenie szkoły. Ukryty program szkoły. Postawy nauczycieli i uczniów. Kształtowanie i zmiana postaw. Praca z grupą rówieśniczą. Tworzenie klimatu wychowawczego w klasie i w szkole. Plan pracy wychowawczej. Metody wychowawcze i ich skuteczność. Umiejętności wychowawcze. Trudności wychowawcze. Konflikty w klasie i w rodzinie. Błędy wychowawcze. Granice i mierniki oddziaływań wychowawczych. Kryzys szkoły. Pozaszkolne instytucje wychowawcze i resocjalizacyjne. Współpraca rodziny i szkoły. Współpraca szkoły ze środowiskiem.
- 1.8. **Zawód nauczyciela.** Role zawodowe nauczyciela. Wzór osobowy, postawa i kunszt nauczycielski. Powinności nauczyciela i rozwój profesjonalny. Program wewnętrzny nauczyciela. Przygotowanie zawodowe nauczyciela. Wiedza prywatna, potoczna a wiedza naukowa nauczyciela. Etyka nauczycielska. Odpowiedzialność prawna opiekuna, nauczyciela, wychowawcy. Uczenie się w miejscu pracy. Doksztalcanie i doskonalenie zawodowe jako warunki awansu zawodowego. Uczenie się przez całe życie nauczycieli. Wypalenie zawodowe nauczycieli – przyczyny, symptomy, strategie zaradcze. Choroby związane z wykonywaniem zawodu nauczyciela – profilaktyka.
- 1.9. **Komunikacja i kultura języka.** Procesy komunikowania się. Bariery komunikacji. Media i ich wpływ wychowawczy. Nauczyciel w procesie komunikacji – autoprezentacja,

aktywne słuchanie, efektywne nadawanie. Komunikacja niewerbalna. Porozumiewanie się emocjonalne w klasie. Style komunikowania się uczniów i nauczyciela. Bariery komunikacyjne w klasie. Porozumiewanie się w sytuacjach konfliktowych. Fizyczne aspekty komunikacji werbalnej i emisja głosu – budowa, działanie i ochrona narządu mowy.

- 1.10. **Poznanie uczniów.** Techniki i ich ograniczenia, kwestie etyczne. Sposoby funkcjonowania uczniów w klasie. Pozycja społeczna ucznia w klasie. Typy uczniów. Uczeń szczególnie uzdolniony. Inny i obcy. Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Trudności i niepowodzenia szkolne. Międzynarodowe i krajowe regulacje dotyczące praw człowieka, dziecka, ucznia oraz osób z niepełnosprawnością.
- 1.11. **Pojęcie normy i patologii.** Zaburzenia rozwojowe, zaburzenia zachowania (w tym zespół nadpobudliwości psychoruchowej), zaburzenia emocjonalne (w tym lęki i fobie). Zaburzenia lękowe i nastroju. Zaburzenia osobowości. Agresja i przemoc (w tym agresja elektroniczna). Uzależnienia (w tym od środków psychoaktywnych i komputera). Zaburzenia odżywiania. Problemy zdrowotne ucznia i ich wpływ na jego sytuację szkolną. Niepełnosprawność fizyczna i intelektualna oraz jej konsekwencje psychologiczne. Zaburzenia w procesie rozwoju językowego. Całościowe zaburzenia w rozwoju.
- 1.12. **Profilaktyka w szkole.** Konstruowanie klasowych i szkolnych programów profilaktycznych. Promocja i ochrona zdrowia uczniów. Diagnoza nauczycielska. Podstawowe techniki diagnostyczne w pedagogice. Uwarunkowania procesu diagnostycznego. Rozpoznawanie i ocena poziomu rozwoju ucznia. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna - regulacje prawne, formy i zasady udzielania wsparcia. Postępowanie pedagogiczne z uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Pomoc uczniowi z problemami zdrowotnymi – choremu przewlekle i niepełnosprawnemu. Współpraca z rodzicami ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i specjalistami pracującymi z uczniem.

2. Przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne do nauczania na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych

2.1. Edukacja przedszkolna i I etap edukacyjny (klasy I - III szkoły podstawowej)

- 2.1.1. **Sylwetka rozwojowa dziecka** w wieku poniemowlęcym, przedszkolnym i wczesnym wieku szkolnym. Rozwój fizyczny i motoryczny, rozwój procesów poznawczych (myślenie, mowa, spostrzeganie, uwaga, pamięć), rozwój społeczno-emocjonalny i moralny. Lateralizacja, kształtowanie się stronności ciała, modele lateralizacji.
- 2.1.2. **Zabawa** jako podstawowa forma aktywności dziecka. Typy zabaw. Rola osób dorosłych w aktywności zabawowej dziecka.
- 2.1.3. **Pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna** jako subdyscypliny pedagogiki - ich cele, zadania i funkcje. Nowe doktryny i paradygmaty w pedagogice wczesnoszkolnej. Zasady, metody i formy pracy opiekuńczo-wychowawczej z dzieckiem w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym. Poszanowanie godności dziecka.

- 2.1.4. **Adaptacja dziecka** w przedszkolu i w szkole. Przygotowanie dziecka do nauki w szkole. Obowiązek szkolny. Samodzielność i niesamodzielność dziecka w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym. Uspołecznienie dziecka, dziecko w grupie rówieśniczej. Pozycja społeczna dziecka w grupie. Koleżeństwo i przyjaźń. Konflikty między dziećmi.
- 2.1.5. **Praca opiekuńczo-wychowawcza** z dziećmi w przedszkolu i w szkole. Program wychowawczy. Edukacja zdrowotna, programy profilaktyczne. Wychowanie do zgodnego współdziałania z rówieśnikami (w tym o odmiennych możliwościach fizycznych i intelektualnych) i dorosłymi. Rozwijanie u dzieci umiejętności społecznych niezbędnych do nawiązywania poprawnych relacji. Współbycie z innym, integracja. Kształtowanie u dzieci umiejętności samoobsługowych, nawyków higienicznych i kulturalnych. Kształtowanie odporności emocjonalnej.
- 2.1.6. **Dysharmonie i zaburzenia rozwojowe u dzieci** a ich funkcjonowanie w grupie rówieśniczej. Zaburzenia zachowania. Dziecko nieśmiałe i nadpobudliwe.
- 2.1.7. **Dojrzałość szkolna**. Pojęcie, składniki, diagnozowanie. Kontrowersje.
- 2.1.8. **Bezpieczeństwo dzieci** w przedszkolu, szkole i poza ich terenem (zajęcia terenowe, wycieczki). Ochrona zdrowia dziecka. Edukacja dla bezpieczeństwa – dbałość o bezpieczeństwo własne oraz innych.
- 2.1.9. **Współpraca** przedszkola i szkoły ze środowiskiem i nauczyciela z rodzicami dzieci.

2.2. II etap edukacyjny (klasy IV - VI szkoły podstawowej)

- 2.2.1. **Sylwetka rozwojowa dziecka** we wczesnym i późnym wieku szkolnym. Rozwój fizyczny i motoryczny, rozwój procesów poznawczych (myślenie, mowa, spostrzeganie, uwaga, pamięć), rozwój społeczno-emocjonalny i moralny. Zmiany fizyczne i psychiczne w okresie dojrzewania.
- 2.2.2. **Formy aktywności dziecka** – nauka i zabawa. Rozwój zainteresowań. Poszerzanie autonomii i samodzielności. Uspołecznienie dziecka, kontakty rówieśnicze. Pozycja społeczna dziecka w grupie. Znaczenie grupy rówieśniczej dla dziecka. Koleżeństwo i przyjaźń. Konflikty z rówieśnikami, rodzicami i wychowawcami. Rola osób znaczących i autorytetów. Zmiana autorytetów, kryzys autorytetu nauczyciela i rodzica. Bunt okresu dorastania i jego funkcje. Zagrożenia dzieci i młodzieży: agresja, przemoc, uzależnienia, grupy nieformalne.
- 2.2.3. **Progi edukacyjne**. Adaptacja w zmieniającej się rzeczywistości szkolnej, pierwsze wybory edukacyjne. Wstępna orientacja zawodowa. Ambicje i aspiracje. Motywacja.
- 2.2.4. **Praca opiekuńczo-wychowawcza** nauczyciela na II etapie edukacyjnym. Program wychowawczy. Edukacja zdrowotna, programy profilaktyczne. Tworzenie klimatu wychowawczego. Dynamika grupy uczniowskiej. Współpraca i współdziałanie uczniów. Rozwiązywanie konfliktów, mediacje. Stymulowanie rozwoju społeczno-moralnego dzieci.
- 2.2.5. **Dysharmonie i zaburzenia rozwojowe u dzieci** a ich funkcjonowanie w grupie rówieśniczej. Zaburzenia zachowania. Dziecko nieśmiałe i nadpobudliwe.

2.2.6. **Bezpieczeństwo dzieci** w szkole i poza szkołą (zajęcia terenowe, wycieczki). Ochrona zdrowia dziecka. Edukacja dla bezpieczeństwa – dbałość o bezpieczeństwo własne oraz innych.

2.2.7. **Współpraca** szkoły ze środowiskiem i nauczyciela z rodzicami dzieci.

Treści kształcenia w zakresie przygotowania psychologiczno-pedagogicznego do pracy na II etapie edukacyjnym dla osób przygotowujących się do nauczania języka obcego i nauczania w zakresie technologii informacyjnej, prowadzenia edukacji muzycznej i edukacji plastycznej oraz wychowania fizycznego obejmują także zagadnienia dotyczące opieki i wychowania na I etapie edukacyjnym.

2.3. III i IV etap edukacyjny (gimnazjum, szkoła ponadgimnazjalna, kształcenie w zawodzie)

2.3.1. **Sylwetka rozwojowa ucznia w okresie adolescencji i wczesnej dorosłości.** Rozwój fizyczny, motoryczny i psychoseksualny, rozwój procesów poznawczych (myślenie, mowa, spostrzeganie, uwaga, pamięć), rozwój społeczno-emocjonalny i moralny. Zmiany fizyczne i psychiczne w okresie dojrzewania. Dojrzałość fizyczna a dojrzałość społeczna i emocjonalna. Krystalizowanie się tożsamości. Dorosłość. Identyfikacja z nowymi rolami społecznymi. Kształtowanie się stylu życia.

2.3.2. **Formy aktywności młodzieży.** Nauka, realizacja zainteresowań, działalność społeczna, wolontariat, praca. Poszerzanie autonomii i samodzielności.

2.3.3. **Kontakty społeczne ucznia.** Grupa rówieśnicza. Pozycja społeczna ucznia w grupie rówieśniczej. Znaczenie grupy rówieśniczej. Koleżeństwo, przyjaźń, związek partnerski, miłość. Konflikty z rówieśnikami, rodzicami i wychowawcami. Rola osób znaczących i autorytetów. Zmiana autorytetów, kryzys autorytetu nauczyciela i rodzica. Bunt okresu dorastania i jego funkcje. Zagrożenia młodzieży: agresja, przemoc, uzależnienia, grupy nieformalne, sekty. Podkultury młodzieżowe. Inny, wykluczony.

2.3.4. **Progi edukacyjne.** Zmiana szkoły, adaptacja w nowej rzeczywistości szkolnej, wybory edukacyjne i zawodowe. Ambicje i aspiracje. Motywacja.

2.3.5. **Poradnictwo edukacyjno-zawodowe.** Nauczyciel jako doradca. Wspomaganie ucznia w projektowaniu ścieżki edukacyjno-zawodowej. Metody i techniki określania potencjału ucznia. Przygotowanie młodzieży do samokształcenia, pracy nad własnym rozwojem oraz do aktywnego uczestnictwa w rynku pracy. Rynek edukacyjny i rynek pracy. Droga rozwoju zawodowego. Uczenie się przez całe życie.

2.3.6. **Praca opiekuńczo-wychowawcza** nauczyciela na III i IV etapie edukacyjnym. Program wychowawczy. Edukacja zdrowotna, programy profilaktyczne. Wspieranie uczniów w radzeniu sobie z problemami wieku dorastania. Tworzenie środowiska sprzyjającego rozwojowi, stymulowanie rozwoju społeczno-moralnego młodzieży, animowanie życia społeczno-kulturalnego, wspieranie samorządności i autonomii uczniów w szkole. Dynamika grupy uczniowskiej. Współpraca i współdziałanie uczniów. Rozwiązywanie konfliktów, mediacje.

2.3.7. **Zaburzenia funkcjonowania w okresie dorastania.** Obniżenie nastroju, depresja. Zaburzenia zachowania.

2.3.8. **Bezpieczeństwo** uczniów w szkole i poza jej terenem (zajęcia terenowe, wycieczki). Ochrona zdrowia ucznia. Edukacja dla bezpieczeństwa – dbałość o bezpieczeństwo własne oraz innych.

2.3.9. **Współpraca** szkoły ze środowiskiem i nauczyciela z rodzicami uczniów.

3. Praktyka

W trakcie praktyki następuje kształtowanie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych przez:

- 1) zapoznanie się ze specyfiką przedszkola, szkoły lub placówki, w której praktyka jest odbywana, w szczególności poznanie realizowanych przez nią zadań opiekuńczo-wychowawczych, sposobu funkcjonowania, organizacji pracy, pracowników, uczestników procesów pedagogicznych oraz prowadzonej dokumentacji;
- 2) obserwowanie:
  - a) zorganizowanej i podejmowanej spontanicznie aktywności formalnych i nieformalnych grup uczniów,
  - b) aktywności poszczególnych uczniów, w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
  - c) interakcji dorosły (nauczyciel, wychowawca) – dziecko oraz interakcji między dziećmi i młodzieżą (w tym samym i w różnym wieku),
  - d) procesów komunikowania interpersonalnego i społecznego w grupach wychowawczych, ich prawidłowości i zakłóceń,
  - e) czynności podejmowanych przez opiekuna praktyk oraz prowadzonych przez niego zajęć,
  - f) sposobu integrowania przez opiekuna praktyk różnej działalności, w tym opiekuńczo-wychowawczej, dydaktycznej, pomocowej i terapeutycznej,
  - g) dynamiki grupy, ról pełnionych przez uczestników grupy, zachowania i postaw dzieci i młodzieży,
  - h) działań podejmowanych przez opiekuna praktyk na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa i zachowania dyscypliny w grupie;
- 3) współdziałanie z opiekunem praktyk w:
  - a) sprawowaniu opieki i nadzoru nad grupą oraz zapewnianiu bezpieczeństwa,
  - b) podejmowaniu działań wychowawczych wynikających z zastanych sytuacji,
  - c) prowadzeniu zorganizowanych zajęć wychowawczych,
  - d) podejmowaniu działań na rzecz uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi;
- 4) pełnienie roli opiekuna-wychowawcy, w szczególności:
  - a) diagnozowanie dynamiki grupy oraz pozycji jednostek w grupie,
  - b) poznawanie uczniów i wychowanków, ich sytuacji społecznej, potrzeb, zainteresowań i zdolności, a także określanie poziomu rozwoju oraz wstępne diagnozowanie dysfunkcji i zaburzeń,
  - c) samodzielne prowadzenie działań opiekuńczo-wychowawczych wobec grupy i poszczególnych uczniów i wychowanków w grupie,

- d) sprawowanie opieki nad grupą w toku spontanicznej aktywności uczniów i wychowanków,
  - e) organizację i prowadzenie zajęć wychowawczych (w tym zajęć integrujących grupę i działań profilaktycznych) w oparciu o samodzielnie opracowywane scenariusze,
  - f) animowanie aktywności grupy i współdziałania jej uczestników, organizowanie pracy uczniów i wychowanków w grupach zadaniowych,
  - g) podejmowanie indywidualnej pracy z uczniami i wychowankami (w tym uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi),
  - h) podejmowanie działań wychowawczych o charakterze interwencyjnym w sytuacjach konfliktu, zagrożenia bezpieczeństwa, naruszania praw innych lub nieprzestrzegania ustalonych zasad,
  - i) sprawowanie opieki nad uczniami i wychowankami poza terenem przedszkola, szkoły lub placówki;
- 5) analizę i interpretację zaobserwowanych albo doświadczanych sytuacji i zdarzeń pedagogicznych, w tym:
- a) prowadzenie dokumentacji praktyki,
  - b) konfrontowanie wiedzy teoretycznej z praktyką,
  - c) ocenę własnego funkcjonowania w toku realizowania zadań opiekuńczych i wychowawczych (dostrzeganie swoich mocnych i słabych stron),
  - d) ocenę przebiegu prowadzonych działań oraz realizacji zamierzonych celów,
  - e) konsultacje z opiekunem praktyk w celu omawiania obserwowanych sytuacji i przeprowadzanych działań,
  - f) omawianie zgromadzonych doświadczeń w grupie studentów (słuchaczy).

Moduł 3: Przygotowanie w zakresie dydaktycznym

Charakterystyka modułu

1. Podstawy dydaktyki obejmują opanowanie podstawowej wiedzy i umiejętności z zakresu dydaktyki ogólnej (z elementami dydaktyki specjalnej).
2. Dydaktyka przedmiotu (rodzaju zajęć) obejmuje przygotowanie w zakresie dydaktyki (metodyki nauczania) określonego przedmiotu (rodzaju zajęć) na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych.
3. Celem praktyki jest gromadzenie doświadczeń związanych z pracą dydaktyczno-wychowawczą nauczyciela i konfrontowanie nabytej wiedzy z zakresu dydaktyki szczegółowej (metodyki nauczania) z rzeczywistością pedagogiczną w działaniu praktycznym. Praktyka odbywa się równolegle z realizacją komponentu 2 tego modułu. Praktyka odbywa się, w zależności od etapu edukacyjnego, którego dotyczy kształcenie osoby przygotowującej się do wykonywania zawodu nauczyciela, w szkole lub placówce realizującej kształcenie na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych.

Komponenty modułu powinny stanowić integralną całość zaprojektowaną tak, aby wiedza teoretyczna stanowiła podstawę do nabywania praktycznych umiejętności potrzebnych do wykonywania zawodu nauczyciela.

Treści kształcenia

1. Podstawy dydaktyki

- 1.1. **Dydaktyka** jako subdyscyplina pedagogiczna. Przedmiot i zadania współczesnej dydaktyki. Dydaktyka ogólna a dydaktyki szczegółowe. Główne nurty myślenia o edukacji szkolnej i szkole.
- 1.2. **Szkoła jako instytucja wspomagająca rozwój jednostki i społeczeństwa.** Modele współczesnej szkoły: tradycyjny, humanistyczny, refleksyjny i emancypacyjny. Szkolnictwo alternatywne. Program ukryty szkoły. Współczesne koncepcje nauczania. Modele profesjonalizmu i ich implikacje dla edukacji nauczycieli. Edukacja do refleksyjnej praktyki.
- 1.3. **Proces nauczania – uczenia się.** Środowisko uczenia się. Szkolne uczenie się. Cele kształcenia - źródła, sposoby formułowania i rodzaje. Zasady dydaktyki. Metody nauczania. Organizacja procesu kształcenia i pracy uczniów. Lekcja (jednostka dydaktyczna) i jej budowa. Style i techniki pracy z uczniami. Formy organizacji uczenia się. Środki dydaktyczne.
- 1.4. **System oświaty.** Organizacja i funkcjonowanie. Aspekty prawne funkcjonowania systemu oświaty i szkoły, elementy prawa oświatowego. Szkoła (w tym szkoła specjalna) i jej program. Europejski kontekst zmiany programu szkoły. Wzorce i modele programów nauczania. Programy przedmiotowe, międzyprzedmiotowe i blokowe. Programy autorskie. Ewaluacja programów. Treści nauczania. Plany pracy dydaktycznej.
- 1.5. **Klasa szkolna** jako środowisko edukacyjne. Style kierowania klasą. Procesy społeczne w klasie. Integracja klasy szkolnej. Ład i dyscyplina w szkole i w klasie. Poznawanie uczniów i motywowanie ich do nauki. Uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w klasie szkolnej. Edukacja włączająca. Indywidualizacja nauczania. Pomoc psychologiczno-pedagogiczna w szkole.
- 1.6. **Projektowanie działań edukacyjnych** w kontekście specjalnych potrzeb edukacyjnych oraz szczególnych uzdolnień uczniów. Kategorie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i charakterystyka ich funkcjonowania. Formy kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi: przedszkola i szkoły ogólnodostępne, integracyjne oraz specjalne, klasy terapeutyczne, indywidualne nauczanie.
- 1.7. **Diagnoza, kontrola i ocena wyników kształcenia.** Wewnątrzszkolny system oceniania, sprawdziany i egzaminy zewnętrzne. Ocenianie osiągnięć szkolnych uczniów oraz efektywności dydaktycznej nauczyciela i jakości pracy szkoły.
- 1.8. **Język** jako narzędzie pracy nauczyciela. Porozumiewanie się w celach dydaktycznych – sztuka wykładania, sztuka zadawania pytań, sposoby zwiększania aktywności komunikacyjnej uczniów. Edukacyjne zastosowania mediów.

2. Dydaktyka przedmiotu (rodzaju zajęć) na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych

2.1. Edukacja przedszkolna i I etap edukacyjny (klasy I - III szkoły podstawowej)

- 2.1.1. **Podstawa programowa** wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego na I etapie edukacyjnym. Cele i treści kształcenia, spiralny układ treści kształcenia. Program wychowania przedszkolnego i program nauczania na I etapie edukacyjnym.
- 2.1.2. **Współczesne koncepcje edukacji małego dziecka.** Edukacja małego dziecka jako stymulowanie rozwoju. Specyfika uczenia się dziecka. Podmiotowość i pełnomocność dziecka w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej. Istota edukacji integralnej. Kształcenie zintegrowane. Kompetencje kluczowe i ich kształtowanie u dziecka w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym.
- 2.1.3. **Specyfika roli nauczyciela** w edukacji przedszkolnej i na I etapie edukacyjnym, autorytet nauczyciela. Współpraca nauczyciela z rodzicami dzieci, pracownikami przedszkola i szkoły oraz ze środowiskiem.
- 2.1.4. **Metody, zasady i formy pracy** nauczyciela z dziećmi w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym. Planowanie pracy dydaktyczno-wychowawczej. Formułowanie celów kształcenia. Projektowanie sytuacji edukacyjnych. Proces badawczy w edukacji wczesnoszkolnej. Aktywizowanie dzieci. Organizacja zajęć zintegrowanych. Dostosowywanie sposobu komunikowania się do możliwości dzieci. Organizowanie przestrzeni klasy szkolnej. Podręczniki, pakiety edukacyjne i pomoce dydaktyczne. Edukacyjne zastosowania mediów i technologii informacyjnej w pracy z dziećmi. Ocenianie na I etapie edukacyjnym.
- 2.1.5. **Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci.** Odkrywanie i rozwijanie predyspozycji i uzdolnień. Wspomaganie rozwoju poznawczego.
- 2.1.6. **Kształtowanie dojrzałości szkolnej.** Kształtowanie u dzieci pozytywnego stosunku do nauki oraz rozwijanie ciekawości, aktywności i samodzielności poznawczej. Kształtowanie motywacji.
- 2.1.7. **Dostosowywanie działań pedagogicznych do potrzeb i możliwości dziecka,** w szczególności do możliwości psychofizycznych oraz tempa uczenia się dziecka ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, dziecka należącego do mniejszości narodowej lub etnicznej, posługującego się językiem regionalnym, pochodzącego z rodziny pracowników migrujących, powracającego z zagranicy.
- 2.1.8. **Trudności w uczeniu się,** w tym specyficzne trudności w uczeniu się - profilaktyka, diagnoza, pomoc psychologiczno-pedagogiczna.
- 2.1.9. **Wychowawczy wymiar działań edukacyjnych.** Rozwijanie umiejętności społecznych dzieci. Budowanie systemu wartości i rozwijanie postaw etycznych dzieci (z wykorzystaniem utworów literackich i filmowych oraz sytuacji codziennych). Kształtowanie kompetencji komunikacyjnych i nawyków kulturalnych. Kształtowanie poczucia przynależności społecznej. Edukacja obywatelska.
- 2.1.10. **Metodyka edukacji językowej, polonistycznej.** Kształtowanie umiejętności słuchania. Wspomaganie rozwoju mowy i umiejętności wypowiedzania się. Kultura języka. Kontakt dziecka z dziełem literackim. Kształtowanie gotowości do nauki czytania i pisania. Metodyka nauczania czytania i pisania. Rozwijanie kompetencji, zainteresowań i nawyków czytelniczych u dziecka. Kształtowanie elementarnych umiejętności wypowiedzania się na piśmie. Stymulowanie ekspresji werbalnej i teatralnej dziecka.

- 2.1.11. **Metodyka edukacji przyrodniczej.** Kształtowanie u dziecka umiejętności obserwacji i analizy zjawisk przyrodniczych. Organizacja edukacji przyrodniczej w naturalnym środowisku. Rozwijanie kompetencji dziecka w zakresie rozumienia i poszanowania przyrody. Edukacja ekologiczna.
- 2.1.12. **Metodyka edukacji matematycznej.** Metodyka wspomaganie rozwoju czynności umysłowych ważnych dla uczenia się matematyki przez zabawy, gry i sytuacje zadaniowe. Kształtowanie dojrzałości do uczenia się matematyki w sposób szkolny. Czynnościowe nauczanie matematyki, rola manipulacji przedmiotami i działań na zbiorach zastępczych. Tok postępowania metodycznego przy kształtowaniu pojęć liczbowych i sprawności rachunkowych. Kształtowanie umiejętności matematycznych potrzebnych w sytuacjach życiowych.
- 2.1.13. **Metodyka edukacji muzycznej.** Odbiór i tworzenie muzyki przez dziecko. Piosenka dziecięca, śpiew i taniec.
- 2.1.14. **Metodyka edukacji plastycznej.** Odbiór sztuki plastycznej przez dziecko. Techniki plastyczne w pracy z dzieckiem.
- 2.1.15. **Metodyka prowadzenia zajęć technicznych i komputerowych.** Organizowanie zabaw i działalności konstrukcyjnej dziecka. Zapoznavanie dziecka z urządzeniami technicznymi. Budzenie zainteresowań technicznych. Kształtowanie u dziecka umiejętności wykorzystywania komputera w celach edukacyjnych.
- 2.1.16. **Metodyka wychowania fizycznego i edukacji zdrowotnej.** Rozwijanie umiejętności ruchowych i sprawności fizycznej dziecka. Organizacja zabaw i gier ruchowych. Ćwiczenia korekcyjno-kompensacyjne.

2.2. II etap edukacyjny (klasy IV - VI szkoły podstawowej)

- 2.2.1. **Przedmiot (rodzaj zajęć).** Miejsce danego przedmiotu (rodzaju zajęć) na II etapie edukacyjnym. Podstawa programowa kształcenia ogólnego na II etapie edukacyjnym. Cele kształcenia i treści nauczania przedmiotu (prowadzenia zajęć) na II etapie edukacyjnym. Przedmiot (rodzaj zajęć) w kontekście wcześniejszego i dalszego kształcenia. Struktura wiedzy przedmiotowej. Integracja wewnątrz- i międzyprzedmiotowa. Program nauczania - tworzenie i modyfikacja, analiza, ocena, dobór i zatwierdzanie. Projektowanie procesu kształcenia. Rozkład materiału.
- 2.2.2. **Podmiotowość i pełnomocność ucznia.** Specyfika i prawidłowości uczenia się na I i II etapie edukacyjnym. Charakterystyka głównych operacji umysłowych w uczeniu się przedmiotu. Style poznawcze i strategie uczenia się a style nauczania. Zmiany w funkcjonowaniu poznawczym i społecznym w okresie dorastania oraz ich wpływ na styl uczenia się. Nakład pracy i uzdolnienia w uczeniu się przedmiotu. Kompetencje kluczowe i ich kształtowanie w ramach nauczania przedmiotu (prowadzenia zajęć).
- 2.2.3. **Rola nauczyciela** na II etapie edukacyjnym, autorytet nauczyciela. Dostosowywanie sposobu komunikowania się do poziomu rozwoju uczniów. Interakcje ucznia i nauczyciela w toku lekcji. Stymulowanie aktywności poznawczej uczniów, kreowanie sytuacji dydaktycznych, kierowanie pracą uczniów.
- 2.2.4. **Współpraca nauczyciela** z rodzicami uczniów, pracownikami szkoły i środowiskiem.

- 2.2.5. **Lekcja.** Formalna struktura lekcji jako jednostki dydaktycznej. Sytuacje wpływające na przebieg lekcji. Typy i modele lekcji w zakresie przedmiotu. Nauczycielskie i uczniowskie rytuały lekcji. Planowanie lekcji. Formułowanie celów lekcji i dobór treści nauczania.
- 2.2.6. **Metody i zasady nauczania.** Konwencjonalne i niekonwencjonalne metody nauczania, w tym metody aktywizujące. Metoda projektów. Praca badawcza ucznia. Dobór metod nauczania.
- 2.2.7. **Formy pracy.** Organizacja pracy w klasie, praca w grupach. Indywidualizacja nauczania. Formy pracy specyficzne dla danego przedmiotu (rodzaju zajęć): wycieczki, zajęcia terenowe i laboratoryjne, doświadczenia. Praca domowa.
- 2.2.8. **Projektowanie środowiska materialnego lekcji.** Organizowanie przestrzeni klasy szkolnej. Środki dydaktyczne: podręczniki, pakiety edukacyjne i pomoce dydaktyczne – dobór i wykorzystanie. Edukacyjne zastosowania mediów i technologii informacyjnej.
- 2.2.9. **Kontrola i ocena efektów pracy uczniów.** Konstruowanie testów i sprawdzianów. Ocenianie i jego rodzaje. Ocenianie bieżące, semestralne i roczne. Ocenianie wewnętrzne i zewnętrzne. Funkcje oceny. Sprawdzian kończący etap edukacyjny.
- 2.2.10. **Odkrywanie i rozwijanie predyspozycji i uzdolnień uczniów.** Wspomaganie rozwoju poznawczego. Kształtowanie pojęć, postaw, umiejętności praktycznych oraz umiejętności rozwiązywania problemów i wykorzystywania wiedzy. Strukturyzacja wiedzy. Powtarzanie i utrwalanie wiedzy i umiejętności.
- 2.2.11. **Dostosowywanie działań pedagogicznych** do potrzeb i możliwości ucznia, w szczególności do możliwości psychofizycznych oraz tempa uczenia się ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
- 2.2.12. **Trudności w uczeniu się.** Specyficzne trudności w uczeniu się - profilaktyka, diagnoza, pomoc psychologiczno-pedagogiczna.
- 2.2.13. **Sytuacje wychowawcze w toku nauczania przedmiotowego.** Rozwijanie umiejętności osobistych i społecznych uczniów. Kształtowanie umiejętności współpracy uczniów. Budowanie systemu wartości i rozwijanie postaw etycznych uczniów. Kształtowanie kompetencji komunikacyjnych i nawyków kulturalnych.
- 2.2.14. **Efektywność nauczania.** Warsztat pracy nauczyciela. Wykorzystanie czasu lekcji przez ucznia i nauczyciela. Sprawdzanie i ocenianie jakości kształcenia. Ewaluacja. Analiza oraz ocena własnej pracy dydaktyczno-wychowawczej.
- 2.2.15. **Kształtowanie u uczniów pozytywnego stosunku do nauki** oraz rozwijanie ciekawości, aktywności i samodzielności poznawczej. Kształtowanie motywacji do uczenia się danego przedmiotu. Kształtowanie nawyków systematycznego uczenia się oraz korzystania z różnych źródeł wiedzy, w tym z Internetu.

Treści kształcenia w zakresie dydaktyki przedmiotu (rodzaju zajęć) na II etapie edukacyjnym w odniesieniu do nauczania języka obcego, nauczania w zakresie technologii informacyjnej, prowadzenia edukacji muzycznej i edukacji plastycznej oraz wychowania fizycznego obejmują także zagadnienia dotyczące kształcenia na I etapie edukacyjnym.

2.3. III i IV etap edukacyjny (gimnazjum, szkoła ponadgimnazjalna, kształcenie w zawodzie)

- 2.3.1. **Przedmiot (rodzaj zajęć).** Miejsce danego przedmiotu (rodzaju zajęć) na III i IV etapie edukacyjnym. Podstawa programowa kształcenia ogólnego na III i IV etapie edukacyjnym. Cele kształcenia i treści nauczania przedmiotu (prowadzenia zajęć) na III i IV etapie edukacyjnym. Przedmiot (rodzaj zajęć) w kontekście wcześniejszego i dalszego kształcenia. Struktura wiedzy przedmiotowej. Integracja wewnątrz- i międzyprzedmiotowa. Program nauczania - tworzenie i modyfikacja, analiza, ocena, dobór i zatwierdzanie. Projektowanie procesu kształcenia. Rozkład materiału.
- 2.3.2. **Podmiotowość i pełnomocność ucznia.** Specyfika i prawidłowości uczenia się na II, III i IV etapie edukacyjnym. Charakterystyka głównych operacji umysłowych w uczeniu się przedmiotu. Style poznawcze i strategie uczenia się a style nauczania. Zmiany w organizmie oraz funkcjonowaniu poznawczym i społecznym w okresie dorastania oraz ich wpływ na przebieg procesu uczenia się. Nakład pracy i uzdolnienia w uczeniu się przedmiotu. Kompetencje kluczowe i ich kształtowanie w ramach nauczania przedmiotu.
- 2.3.3. **Rola nauczyciela** na III i IV etapie edukacyjnym, autorytet nauczyciela. Dostosowywanie sposobu komunikowania się do poziomu rozwoju uczniów. Interakcje ucznia i nauczyciela w toku lekcji. Stymulowanie aktywności poznawczej uczniów, kreowanie sytuacji dydaktycznych, kierowanie pracą uczniów.
- 2.3.4. **Współpraca nauczyciela** z rodzicami uczniów, pracownikami szkoły i środowiskiem.
- 2.3.5. **Lekcja.** Formalna struktura lekcji jako jednostki metodycznej. Sytuacje wpływające na przebieg lekcji. Typy i modele lekcji w zakresie przedmiotu (rodzaju zajęć). Nauczycielskie i uczniowskie rytuały lekcji. Planowanie lekcji. Formułowanie celów lekcji i dobór treści nauczania.
- 2.3.6. **Metody i zasady nauczania.** Konwencjonalne i niekonwencjonalne metody nauczania, w tym metody aktywizujące. Metoda projektów. Praca badawcza ucznia. Dobór metod dydaktycznych.
- 2.3.7. **Formy pracy.** Organizacja pracy w klasie, praca w grupach. Indywidualizacja nauczania. Formy pracy specyficzne dla danego przedmiotu (rodzaju zajęć): wycieczki, zajęcia terenowe i laboratoryjne, doświadczenia. Praca domowa.
- 2.3.8. **Projektowanie środowiska materialnego lekcji.** Organizowanie przestrzeni klasy szkolnej. Środki dydaktyczne: podręczniki, pakiety edukacyjne i pomoce dydaktyczne – dobór i wykorzystanie. Edukacyjne zastosowania mediów i technologii informacyjnej.
- 2.3.9. **Kontrola i ocena efektów pracy uczniów.** Konstruowanie testów i sprawdzianów. Ocenianie i jego rodzaje. Ocenianie bieżące, semestralne i roczne. Ocenianie wewnętrzne i zewnętrzne. Funkcje oceny. Egzaminy kończące etap edukacyjny.
- 2.3.10. **Odkrywanie i rozwijanie predyspozycji i uzdolnień uczniów.** Wspomaganie rozwoju poznawczego. Kształtowanie pojęć, postaw, umiejętności praktycznych oraz umiejętności rozwiązywania problemów i wykorzystywania wiedzy. Strukturyzacja wiedzy. Powtarzanie i utrwalanie wiedzy i umiejętności.

- 2.3.11. **Dostosowywanie działań pedagogicznych** do potrzeb i możliwości ucznia, w szczególności do możliwości psychofizycznych oraz tempa uczenia się ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
- 2.3.12. **Trudności w uczeniu się**, w tym specyficzne trudności w uczeniu się - profilaktyka, diagnoza, pomoc psychologiczno-pedagogiczna.
- 2.3.13. **Sytuacje wychowawcze w toku nauczania przedmiotowego**. Rozwijanie umiejętności osobistych i społecznych uczniów. Kształtowanie umiejętności współpracy uczniów. Budowanie systemu wartości i rozwijanie postaw etycznych uczniów. Kształtowanie kompetencji komunikacyjnych i nawyków kulturalnych. Edukacja zdrowotna – profilaktyka uzależnień.
- 2.3.14. **Animowanie działań edukacyjnych i pracy nad rozwojem ucznia**. Kształtowanie u ucznia pozytywnego stosunku do nauki oraz rozwijanie ciekawości, aktywności i samodzielności poznawczej. Kształtowanie motywacji do uczenia się danego przedmiotu. Kształtowanie nawyków systematycznego uczenia się z różnych źródeł wiedzy, w tym z Internetu. Stymulowanie samodzielnej pracy ucznia w kontekście uczenia się przez całe życie. Przygotowanie ucznia do samokształcenia.
- 2.3.15. **Efektywność nauczania**. Warsztat pracy nauczyciela. Wykorzystanie czasu lekcji przez ucznia i nauczyciela. Sprawdzanie i ocenianie jakości kształcenia. Ewaluacja. Analiza oraz ocena własnej pracy dydaktyczno-wychowawczej.
- 2.3.16. **Kształcenie w zawodzie** (dotyczy osób przygotowujących się do nauczania przedmiotów zawodowych). Podstawa programowa kształcenia w zawodzie. Świat pracy. Praca i zawód. Rola i istota pracy. Opis zawodu. Stanowisko pracy. Czynności zawodowe. Kwalifikacje i kompetencje zawodowe. Standard kwalifikacji zawodowych, standard wymagań egzaminacyjnych. Elementy prawa pracy. Wychowanie do pracy i przez pracę. Kształtowanie pozytywnego stosunku do pracy. Szacunek dla pracy i ludzi pracy. Współdziałanie w zespole. Kształtowanie kultury pracy. Predyspozycje zawodowe. Kształtowanie pożądaných cech osobowościowych takich jak: pracowitość, rzetelność, dokładność, odpowiedzialność, zaradność. Dyscyplina pracy. Bezpieczeństwo i higiena pracy. Kształcenie zawodowe. Struktura kształcenia zawodowego. Nauczanie jednostkowe, grupowe i zbiorowe. Przyuczenie do zawodu. Mobilność zawodowa. Mistrz i uczeń. Autorytet mistrza. Aktywizowanie uczniów. Cele kształcenia zawodowego. Proces kształcenia zawodowego. Rola wiedzy w praktycznym kształceniu zawodowym. Łączenie teorii z praktyką w kształceniu zawodowym. Kształtowanie umiejętności i nawyków działań zawodowych. Rozwijanie zainteresowań zawodowych. Samokształcenie i samodoskonalenie. Mistrzostwo w zawodzie. Projektowanie ścieżki rozwoju zawodowego. Bezpośrednie poznawanie rzeczywistości świata pracy. Wykonywanie zadań zawodowych w środowisku zbliżonym do środowiska pracy oraz w środowisku pracy. Wyniki kształcenia zawodowego. Zainteresowanie zawodem. Ocena funkcjonowania w działaniach zawodowych. Ocena wytworów pracy. Ocena przygotowania zawodowego i przydatności zawodowej - wydajność i jakość pracy, postawa zawodowa, identyfikacja z zawodem.

3. Praktyka

W trakcie praktyki następuje kształtowanie kompetencji dydaktycznych przez:

- 1) zapoznanie się ze specyfiką szkoły lub placówki, w której praktyka jest odbywana, w szczególności poznanie realizowanych przez nią zadań dydaktycznych, sposobu funkcjonowania, organizacji pracy, pracowników, uczestników procesów pedagogicznych oraz prowadzonej dokumentacji;
- 2) obserwowanie:
  - a) czynności podejmowanych przez opiekuna praktyk w toku prowadzonych przez niego lekcji (zajęć) oraz aktywności uczniów,
  - b) toku metodycznego lekcji (zajęć), stosowanych przez nauczyciela metod i form pracy oraz wykorzystywanych pomocy dydaktycznych,
  - c) interakcji dorosły (nauczyciel, wychowawca) – dziecko oraz interakcji między dziećmi lub młodzieżą w toku lekcji (zajęć),
  - d) procesów komunikowania interpersonalnego i społecznego w klasie, ich prawidłowości i zakłóceń,
  - e) sposobów aktywizowania i dyscyplinowania uczniów oraz różnicowania poziomu aktywności poszczególnych uczniów,
  - f) sposobu oceniania uczniów,
  - g) sposobu zadawania i kontrolowania pracy domowej,
  - h) dynamiki i klimatu społecznego klasy, ról pełnionych przez uczniów, zachowania i postaw uczniów,
  - i) funkcjonowania i aktywności w czasie lekcji (zajęć) poszczególnych uczniów, z uwzględnieniem uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów szczególnie uzdolnionych,
  - j) działań podejmowanych przez opiekuna praktyk na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa i zachowania dyscypliny,
  - k) organizacji przestrzeni w klasie, sposobu jej zagospodarowania (ustawienie mebli, wyposażenie, dekoracje);
- 3) współdziałanie z opiekunem praktyk w:
  - a) planowaniu i przeprowadzaniu lekcji (zajęć),
  - b) organizowaniu pracy w grupach,
  - c) przygotowywaniu pomocy dydaktycznych,
  - d) wykorzystywaniu środków multimedialnych i technologii informacyjnej w pracy dydaktycznej,
  - e) kontrolowaniu i ocenianiu uczniów,
  - f) podejmowaniu działań na rzecz uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów szczególnie uzdolnionych,
  - g) organizowaniu przestrzeni klasy,
  - h) podejmowaniu działań w zakresie projektowania i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- 4) pełnienie roli nauczyciela, w szczególności:
  - a) planowanie lekcji (zajęć), formułowanie celów, dobór metod i form pracy oraz środków dydaktycznych,

- b) dostosowywanie metod i form pracy do realizowanych treści, etapu edukacyjnego oraz dynamiki grupy uczniowskiej,
  - c) organizację i prowadzenie lekcji (zajęć) w oparciu o samodzielnie opracowywane scenariusze,
  - d) wykorzystywanie w toku lekcji (zajęć) środków multimedialnych i technologii informacyjnej,
  - e) dostosowywanie sposobu komunikacji w toku lekcji (zajęć) do poziomu rozwoju uczniów,
  - f) animowanie aktywności poznawczej i współdziałania uczniów, rozwijanie umiejętności samodzielnego zdobywania wiedzy z wykorzystaniem technologii informacyjnej,
  - g) organizację pracy uczniów w grupach zadaniowych,
  - h) dostosowywanie podejmowanych działań do możliwości i ograniczeń uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
  - i) diagnozowanie poziomu wiedzy i umiejętności uczniów,
  - j) podejmowanie indywidualnej pracy dydaktycznej z uczniami (w tym uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi),
  - k) podejmowanie działań wychowawczych w toku pracy dydaktycznej, w miarę pojawiających się problemów, w sytuacjach: zagrożenia bezpieczeństwa, naruszania praw innych, nieprzestrzegania ustalonych zasad,
  - l) podejmowanie współpracy z innymi nauczycielami, wychowawcą klasy, pedagogiem szkolnym, psychologiem szkolnym oraz specjalistami pracującymi z uczniami;
- 5) analizę i interpretację zaobserwowanych albo doświadczanych sytuacji i zdarzeń pedagogicznych, w tym:
- a) prowadzenie dokumentacji praktyki,
  - b) konfrontowanie wiedzy teoretycznej z praktyką,
  - c) ocenę własnego funkcjonowania w toku wypełniania roli nauczyciela (dostrzeganie swoich mocnych i słabych stron),
  - d) ocenę przebiegu prowadzonych lekcji (zajęć) oraz realizacji zamierzonych celów,
  - e) konsultacje z opiekunem praktyk w celu omawiania obserwowanych i prowadzonych lekcji (zajęć),
  - f) omawianie zgromadzonych doświadczeń w grupie studentów (słuchaczy).

Moduł 4: Przygotowanie do nauczania kolejnego przedmiotu (prowadzenia zajęć)

Charakterystyka modułu

1. Przygotowanie merytoryczne obejmuje kształcenie w zakresie niezbędnym do realizacji treści kształcenia zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego w zakresie danego przedmiotu (rodzaju zajęć) i etapu edukacyjnego lub etapów edukacyjnych albo w podstawie programowej kształcenia w zawodzie. Efekty kształcenia w tym zakresie, po uwzględnieniu przygotowania uzyskanego w wyniku wcześniej ukończonych studiów, powinny być takie same jak dla modułu 1.

2. Dydaktyka przedmiotu (rodzaju zajęć) obejmuje przygotowanie w zakresie dydaktyki (metodyki nauczania) określonego przedmiotu (rodzaju zajęć) na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych.
3. Celem praktyki jest gromadzenie doświadczeń związanych z pracą dydaktyczno-wychowawczą nauczyciela i konfrontowanie nabytej wiedzy z zakresu dydaktyki (metodyki nauczania) przedmiotu (rodzaju zajęć) z rzeczywistością pedagogiczną w działaniu praktycznym. Praktyka odbywa się równolegle z realizacją komponentu 2 tego modułu. Praktyka odbywa się, w zależności od etapu edukacyjnego, którego dotyczy kształcenie, w szkole lub placówce realizującej kształcenie na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych.

Komponenty modułu powinny stanowić integralną całość zaprojektowaną tak, aby wiedza teoretyczna stanowiła podstawę do nabywania praktycznych umiejętności potrzebnych do wykonywania zawodu nauczyciela.

Treści kształcenia

1. **Przygotowanie w zakresie merytorycznym** – zgodnie z opisem treści kształcenia dla modułu 1.
2. **Dydaktyka przedmiotu (rodzaju zajęć) na danym etapie edukacyjnym lub etapach edukacyjnych** – zgodnie z opisem treści kształcenia dla modułu 3, komponentu 2.
3. **Praktyka** – zgodnie z opisem treści kształcenia dla modułu 3, komponentu 3.

Moduł 5: Przygotowanie w zakresie pedagogiki specjalnej

Charakterystyka modułu

W trakcie realizacji modułu osoba przygotowująca się do wykonywania zawodu nauczyciela wybiera jedną z następujących specjalności:

- 1) edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną;
  - 2) tyflopädagogika;
  - 3) surdopedagogika;
  - 4) pedagogika lecznicza;
  - 5) resocjalizacja i socjoterapia.
1. Przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne specjalne obejmuje opanowanie wiedzy i umiejętności z zakresu psychologii (w tym psychologii rozwojowej, klinicznej i psychopatologii) oraz z zakresu pedagogiki specjalnej.
  2. Dydaktyka specjalna obejmuje przygotowanie w zakresie dydaktyki (metodyki nauczania) specjalnej w stopniu elementarnym w odniesieniu do różnych rodzajów niepełnosprawności oraz niedostosowania społecznego, a w stopniu poszerzonym w odniesieniu do wybranego rodzaju niepełnosprawności lub niedostosowania społecznego i etapu edukacyjnego lub etapów edukacyjnych.

3. Celem praktyki jest gromadzenie doświadczeń związanych z pracą opiekuńczo-wychowawczą, dydaktyczną i terapeutyczną z dziećmi i młodzieżą z niepełnosprawnością oraz niedostosowaniem społecznym oraz konfrontowanie nabywanej wiedzy psychologiczno-pedagogicznej z rzeczywistością pedagogiczną w działaniu praktycznym. Praktyka odbywa się równoległe z realizacją komponentu 2 tego modułu. Praktyka odbywa się, w zależności od wybranej specjalności, w przedszkolu, szkole lub oddziale specjalnym lub integracyjnym (pod kierunkiem pedagoga lub psychologa szkolnego, nauczyciela wychowawcy klasy, nauczyciela wychowawcy świetlicy szkolnej) albo w placówce opiekuńczej, wychowawczej lub terapeutycznej realizującej działania na rzecz dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością lub niedostosowanych społecznie.

Treści kształcenia

1. Przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne specjalne

1.1. Ogólne treści kształcenia

- 1.1.1. **Elementy psychologii klinicznej i psychopatologii.** Psychologia kliniczna jako dziedzina badań naukowych i zastosowań w diagnozie, rehabilitacji i profilaktyce. Modele zdrowia. Czynniki warunkujące zdrowie. Zdrowie psychiczne. Psychologiczne problemy osób z niepełnosprawnością intelektualną. Psychologiczne metody diagnozy problemów związanych ze zdrowiem, chorobą, niepełnosprawnością i niedostosowaniem społecznym. Uwarunkowania problemów klinicznych w poszczególnych okresach rozwoju dzieci i młodzieży. Zaburzenia emocjonalne, zaburzenia komunikacji, zaburzenia rozwojowe, zaburzenia odżywiania, zaburzenia nawyków oraz zaburzenia zachowania.
- 1.1.2. **Podstawowe problemy pedagogiki specjalnej** jako nauki interdyscyplinarnej. Pojęcia, cele, zadania, zasady, zakres i subdyscypliny. Opieka i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością i niedostosowaniem społecznym w ujęciu historycznym. Wspólne i swoiste problemy osób z różnymi niepełnosprawnościami (od mikrodeficytów centralnego układu nerwowego po całościowe zaburzenia w rozwoju) i niedostosowaniem społecznym. Skala i dynamika zjawiska niepełnosprawności w Polsce i na świecie. Systemy kształcenia specjalnego w Polsce na tle systemów w innych państwach. Efektywność kształcenia specjalnego. Wyrównywanie szans edukacyjnych. Kształcenie pedagogów specjalnych.
- 1.1.3. **Postawy społeczne wobec osób z niepełnosprawnością i niedostosowaniem społecznym.** Idea integracji i inkluzji osób z niepełnosprawnością i niedostosowaniem społecznym w edukacji i społecznym funkcjonowaniu. Kształtowanie idei autonomii, normalizacja warunków życia oraz definiowanie *empowermentu* jako idei społecznej samodzielności osób z niepełnosprawnością intelektualną. Kreatywność osób z niepełnosprawnością w różnych przejawach ludzkiej aktywności.
- 1.1.4. **Podstawowe regulacje prawne** dotyczące rehabilitacji edukacyjnej, społecznej, zawodowej i leczniczej. Poradnictwo, rehabilitacja społeczna i zawodowa oraz zatrudnianie osób z niepełnosprawnością.
- 1.1.5. **Subdyscypliny pedagogiki specjalnej** (specyfika pracy z dziećmi i młodzieżą ze względu na subdyscyplinę). Tyflopädagogika, surdopedagogika, edukacja i rehabilitacja osób z

niepełnosprawnością intelektualną, pedagogika leczniczo-terapeutyczna, pedagogika korekcyjna, pedagogika resocjalizacyjna, socjoterapeutyczna i inne.

- 1.1.6. **Sytuacja rodziny dziecka z niepełnosprawnością.** Problemy adaptacji, utrudnienia życiowe, wsparcie społeczne. Uwarunkowania specyfiki pracy z rodziną dziecka z niepełnosprawnością. Założenia i metody wspierania rodziny dziecka z niepełnosprawnością w całym cyklu jego życia. Wpływ zaburzeń rozwoju dziecka na funkcjonowanie rodziny. Możliwości usprawniania funkcjonowania dziecka z niepełnosprawnością w rodzinie. Relacje między rodziną dziecka z niepełnosprawnością a specjalistami. Możliwości pełnienia ról społecznych przez osoby z niepełnosprawnością i niedostosowane społecznie.
  - 1.1.7. **Diagnostyka psychopedagogiczna.** Podstawy, cele, założenia i obszary. Procedury badań diagnostycznych i eksperymentalnych w pedagogice specjalnej – analizy jakościowe i ilościowe. Przydatność metod diagnostycznych w ocenie specyfiki zaburzeń w rozwoju. Pedagogiczne metody oceny funkcjonowania edukacyjnego, fizycznego, psychicznego i społecznego osób z niepełnosprawnością i niedostosowanych społecznie. Diagnoza na użytek działań rehabilitacyjnych i resocjalizacyjnych. Ocena skuteczności stosowanych metod wychowania, nauczania specjalnego, rehabilitacji i resocjalizacji oraz socjoterapii. Rola i miejsce diagnostyki opiekuńczo-wychowawczej, rehabilitacyjnej, resocjalizacyjnej i socjoterapeutycznej w pracy różnych placówek i instytucji. Poradnictwo i orzecznictwo psychopedagogiczne dla osób z zaburzeniami w rozwoju.
  - 1.1.8. **Zasady i metody pracy opiekuńczo-wychowawczej, rehabilitacyjnej, resocjalizacyjnej i socjoterapeutycznej.** Formy opieki nad osobami z niepełnosprawnością i niedostosowaniem społecznym. Działalność placówek rehabilitacyjnych, resocjalizacyjnych i socjoterapeutycznych z uwzględnieniem problemów ich funkcjonowania. Poradnictwo psychologiczne. Profilaktyka psychologiczna. Opieka zdrowotna. Edukacja zdrowotna.
- 1.2. **Specjalności**
    - 1.2.1. **Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną.** Specyfika zaburzenia z uwzględnieniem charakterystyki procesów orientacyjno-poznawczych, zaburzeń rozwoju sfery intelektualnej i rozwoju mowy. Wybrane zespoły zaburzeń genowych i chromosomowych, np. zespół *Downa*, *Williamsa*, *cri du chat*, *Cornelii de Lange*, *Aperta*. Problemy społecznego funkcjonowania osób z niepełnosprawnością intelektualną w zależności od wieku: seksualność i przygotowanie do dorosłego życia, zatrudnienie. Rozumienie utrudnień edukacyjnych, emocjonalnych i społecznych osób z niepełnosprawnością intelektualną. Metody pracy rehabilitacyjno-wychowawczej. Rozwijanie samodzielności w życiu codziennym. Stymulowanie aktywności społecznej i ruchowej uczniów z zaburzeniami sfery intelektualnej. Organizacja czasu wolnego. Zapewnienie bezpieczeństwa uczniom z zaburzeniami sfery intelektualnej. Współpraca nauczyciela z rodzicami i specjalistami prowadzącymi rehabilitację uczniów z zaburzeniami sfery intelektualnej.
    - 1.2.2. **Tyflopedagogika.** Anatomia i fizjologia wzroku. Wady wzroku - rodzaje, przyczyny i następstwa. Utrata wzroku. Elementy okulistyki i optometrii. Funkcjonowanie osób słabo widzących i niewidomych. Samodzielne poruszanie się osób niewidomych, orientacja w przestrzeni, czynności samoobsługowe. Motoryka mała. Gromadzenie informacji i uczenie

się przez osoby słabo widzące i niewidome. Kompensacja zmysłowa - odbiór wrażeń akustycznych i dotykowych. Rola komunikacji werbalnej. Sprawność procesów intelektualnych (analiza, synteza, abstrakcja, analogia, wnioskowanie, przewidywanie). Zaburzenia współwystępujące. Rozwój kompetencji życiowych osób z dysfunkcją wzroku. Kontakty społeczne osób z dysfunkcją wzroku. Defekty wzroku a osobowość. Rozumienie problemów osób słabo widzących i niewidomych. Doświadczenie ograniczenia widzenia (poruszanie się i wykonywanie czynności w opaskach, obserwowanie rzeczywistości przez symulatory i filtry zmieniające widzenie). Wychowanie, edukacja, terapia i rehabilitacja osób słabo widzących i niewidomych. Metody pracy opiekuńczo-wychowawczej z dziećmi i młodzieżą z dysfunkcją wzroku (opieka w internacie, poruszanie się w terenie). Ocena funkcjonalna osoby z dysfunkcją wzroku. Rozwijanie samodzielności w życiu codziennym. Stymulowanie aktywności społecznej i ruchowej uczniów z dysfunkcją wzroku. Organizacja czasu wolnego. Zapewnianie bezpieczeństwa uczniom słabo widzącym i niewidomym. Współpraca nauczyciela z rodzicami i specjalistami prowadzącymi rehabilitację uczniów słabo widzących i niewidomych.

1.2.3. **Surpedagogika.** Anatomia i fizjologia słuchu. Wady słuchu - rodzaje, przyczyny i następstwa. Utrata słuchu. Elementy otolaryngologii i audiologii. Protezowanie słuchu - aparaty słuchowe i implanty. Funkcjonowanie osób słabo słyszących i niesłyszących. Komunikowanie się osób niesłyszących: język migowy, daktylografia i fonogesty. Gromadzenie informacji i uczenie się przez osoby słabo słyszące i niesłyszące. Kompensacja zmysłowa - percepcja wzrokowa, odbiór wrażeń wibracyjnych. Sprawność procesów intelektualnych (abstrahowanie, uogólnianie, klasyfikacja). Zaburzenia współwystępujące. Rozwój kompetencji życiowych osób z dysfunkcją słuchu. Kontakty społeczne osób z dysfunkcją słuchu. Defekty słuchu a osobowość. Problemy osób słabo słyszących i niesłyszących. Wychowanie, edukacja, terapia i rehabilitacja osób słabo słyszących i niesłyszących. Metody pracy w ramach wychowania słuchowego. Nauczanie mowy. Metody pracy opiekuńczo-wychowawczej z dziećmi i młodzieżą z dysfunkcją słuchu (opieka w internacie, funkcjonowanie w społeczeństwie). Rozwijanie samodzielności w życiu codziennym. Stymulowanie aktywności społecznej i ruchowej uczniów z dysfunkcją słuchu. Organizacja czasu wolnego. Zapewnianie bezpieczeństwa uczniom słabo słyszącym i niesłyszącym. Współpraca nauczyciela z rodzicami i specjalistami prowadzącymi rehabilitację uczniów słabo słyszących i niesłyszących.

1.2.4. **Pedagogika lecznicza.** Choroby przewlekłe – ich typologia i podział, z uwzględnieniem chorób somatycznych, psychosomatycznych i psychicznych. Psychologiczne i socjologiczne koncepcje choroby somatycznej i niepełnosprawności ruchowej. Skutki przewlekłych chorób w rozwoju dzieci. Spostrzeganie choroby przez dzieci i młodzież z zaburzeniami sensomotorycznymi. Społeczne problemy dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością ruchową. Problemy psychologiczne i psychopatologiczne w ciężkich uszkodzeniach narządu ruchu. Problemy emocjonalne, opiekuńczo-wychowawcze, edukacyjne i socjalne dzieci i rodziców dzieci chorych i z niepełnosprawnością narządu ruchu. Metody wspierania rodziny dziecka chorego. Rola lęku w przewlekłych chorobach psychosomatycznych u dzieci i młodzieży. Obraz siebie młodzieży z zaburzeniami sensomotorycznymi. Nauczyciel – wychowawca w podmiocie leczniczym. Istota, przyczyny i postępowanie w wybranych chorobach dzieci i młodzieży (cukrzyca, epilepsja, niewydolność nerek, alergia, astma oskrzelowa, białaczka, otyłość, anoreksja i

bulimia, karłowatość i inne odmienności somatyczne, mózgowie porażenie dziecięce) w aspekcie biomedycznym i psychospołecznym. Psychosomatyczne i somatopsychiczne zależności w przebiegu choroby i rozwoju dziecka. Specyfika zachowania dziecka w sytuacji choroby przewlekłej oraz jego emocjonalne i społeczne przystosowanie się. Wczesna interwencja wobec dzieci z przewlekłą chorobą somatyczną i niepełnosprawnością ruchową. Hospitalizacja w życiu dziecka z chorobą somatyczną. Choroba u małego dziecka wymagająca hospitalizacji. Wrażliwość empatyczna dzieci z dysfunkcją narządu ruchu a ich środowisko rodzinne. Formy edukacji i rehabilitacji dzieci chorych i z niepełnosprawnością ruchową. Jakość i sens życia w chorobach przewlekłych osób dorosłych. Zaburzenia i choroby psychiczne. Rola poradnictwa rehabilitacyjnego w procesie kreowania kariery osoby z chorobą somatyczną, psychiczną albo niepełnosprawnością ruchową. Problemy opieki paliatywnej i hospicyjnej.

- 1.2.5. **Resocjalizacja i socjoterapia.** Interdyscyplinarny charakter wiedzy o resocjalizacji i profilaktyce społecznej. Wybrane problemy tożsamości pedagogiki resocjalizacyjnej w świetle współczesnych teorii i nurtów wychowania. Podstawowe pojęcia z zakresu pedagogiki resocjalizacyjnej: opieka, wychowanie, terapia, socjalizacja, resocjalizacja, profilaktyka, interwencja, *harm reduction* w aspekcie aksjologii, teleologii, teorii i metodyki oddziaływania. Norma (pojęcie, kryteria) i patologia w zachowaniu ludzkim. Objawy, etiologia i ujęcia definicyjne niedostosowania społecznego. Pojęcie, stadia i typologie niedostosowania społecznego. Odpowiedzialność prawna nieletnich. Fazy i efektywność oddziaływań resocjalizacyjnych i socjoterapeutycznych wobec nieletnich. Systemy oraz instytucje prewencyjne, kontroli społecznej, resocjalizacyjne i socjoterapeutyczne. Resocjalizacja i socjoterapia w instytucjach o charakterze zamkniętym i w środowisku otwartym. Kierunki resocjalizacji i socjoterapii nieletnich w Polsce i za granicą.

2. Dydaktyka specjalna

- 2.1. **Dydaktyka specjalna jako nauka teoretyczna i empiryczna.** Podział dydaktyki specjalnej. Dydaktyka specjalna w kontekście porównawczym i interdyscyplinarnym. Koncepcje i systemy dydaktyczne kształcenia specjalnego. Zasady, metody oraz proces kształcenia w aspekcie trudności związanych ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Ewaluacja i efektywność w kształceniu specjalnym. Miejsce i rola dydaktyki specjalnej w szkolnictwie ogólnodostępnym. Regulacje prawne odnoszące się do osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami oraz niedostosowanych społecznie i ich rodzin. Organizowanie procesu kształcenia uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Specyfika nauczania uczniów z różnymi zaburzeniami w rozwoju (niepełnosprawność ruchowa, intelektualna, dysfunkcje słuchu, wzroku, całościowe zaburzenia w rozwoju, zaburzenia sprzężone, zaburzenia dynamiki procesów nerwowych, niedostosowanie społeczne i inne).
- 2.2. **Specjalności**
- 2.2.1. **Edukacja i rehabilitacja osób z niepełnosprawnością intelektualną.** Specyfika kształcenia uczniów z zaburzeniami sfery intelektualnej. Nauczanie uczniów z uwzględnieniem stopnia niepełnosprawności intelektualnej. Kształtowanie pojęć, umiejętności klasyfikacji oraz rozumienia zjawisk. Wykorzystanie różnych metod i form

pracy z uczniami z niepełnosprawnością intelektualną - metody aktywizujące oparte na praktycznych działaniach, np.: burza mózgów, „żywy teatr”, giełda pomysłów, drama, gry dydaktyczne, metoda dobrego startu, metoda ośrodków pracy, metoda projektu międzyprzedmiotowego, obserwacja, doświadczenie. Organizowanie przestrzeni klasy szkolnej. Projektowanie środowiska materialnego lekcji.

- 2.2.2. **Tyflopedagogika.** Specyfika kształcenia uczniów z dysfunkcją wzroku. Nauczanie uczniów ze zdolnością widzenia tekstów czarnodrukowych. Nauczanie uczniów korzystających z pisma *Braille'a*. Komunikacja językowa w nauczaniu dzieci słabo widzących i niewidomych. Organizowanie przestrzeni klasy szkolnej. Projektowanie środowiska materialnego lekcji. Organizacja optymalnego stanowiska pracy uczniów w zależności od rodzaju dysfunkcji wzroku. Dobór pomocy dydaktycznych i środków tyfłotechnicznych dla uczniów słabo widzących (powiększalniki, lupy) i niewidomych (maszyny do pisania, modele, książki mówione). Wykorzystanie komputerów w edukacji uczniów słabo widzących i niewidomych. Stymulowanie aktywności poznawczej uczniów z dysfunkcją wzroku.
- 2.2.3. **Surdopedagogika.** Specyfika kształcenia uczniów z dysfunkcją słuchu. Nauczanie uczniów słabo słyszących i niesłyszących. Nauczanie uczniów z zaburzeniami mowy wynikającymi z wad słuchu. Kształtowanie pojęć, umiejętności klasyfikacji oraz rozumienia zjawisk. Komunikacja językowa w nauczaniu uczniów słabo słyszących i niesłyszących: język migowy, mimika twarzy, środki niewerbalne i pantomimiczne. Stymulowanie rozwoju sprawności językowych. Tekst jako pełne wykorzystanie zasad językowego porozumiewania się. Organizowanie przestrzeni klasy szkolnej. Projektowanie środowiska materialnego lekcji. Dobór środków dydaktycznych, znaczenie pomocy wizualnych. Wykorzystanie komputerów w edukacji uczniów słabo słyszących i niesłyszących. Analizatory mowy, logopedyczne programy komputerowe, wzmacniacze elektroakustyczne. Stymulowanie aktywności poznawczej uczniów z dysfunkcją słuchu.
- 2.2.4. **Pedagogika lecznicza.** Warunki i specyfika kształcenia dzieci i młodzieży w podmiotach leczniczych. Funkcje nauczyciela – wychowawcy: terapeutyczno-rehabilitacyjna, wychowawcza, opiekuńcza i dydaktyczna. Nauczanie w ramach form terapii wychowawczej. Klasyfikacja form pracy ucznia w warunkach szpitalnych. Nauczyciel – wychowawca jako organizator codziennego życia dziecka w podmiocie leczniczym i jako zastępca rodziny dziecka chorego. Organizacja grupy wychowawczej, przestrzeni i środowiska materialnego lekcji w podmiocie leczniczym. Warsztat pracy nauczyciela - wychowawcy dzieci przewlekle chorych. Zespoły dziecięce jako czynnik obciążający lub odciążający. Organizowanie dzieciom chorym bodźców świata zewnętrznego. Organizacja pracy dydaktycznej z punktu widzenia poziomów wysiłkowych. Osobowość nauczyciela i jego stosunek do dziecka jako czynnik odciążający i obciążający. Terapia obciążeniowa (spoczynkowa). Terapia czynnościowa. Bajka terapeutyczna jako ważny element dydaktyki dzieci chorych i z niepełnosprawnością ruchową. Zabawa w edukacji dzieci chorych. Nowoczesne technologie w edukacji uczniów przewlekle chorych i z niepełnosprawnością ruchową. Metody pracy z uczniami przewlekle i terminalnie chorymi oraz z niepełnosprawnością ruchową w szkole ogólnodostępnej. Kontekst etyczny w pracy nauczyciela – wychowawcy dzieci chorych. Metody i techniki pracy grupowej. Metody i techniki wspierania rodziny dzieci chorych. Praca oparta na aktywizacji osób w podeszłym wieku w podmiotach leczniczych i terapeutycznych.

2.2.5. **Resocjalizacja i socjoterapia.** Rola kształcenia w procesie resocjalizacji i socjoterapii - poziom wykształcenia jako wyznacznik losów życiowych osób w resocjalizacji i socjoterapii. Formy kształcenia młodzieży z zaburzeniami zachowania w Polsce i za granicą. Specyfika systemu dydaktycznego w resocjalizacji i socjoterapii. Idea szkolnictwa alternatywnego oraz interwencje dydaktyczne w szkole ogólnodostępnej. Metody pracy z uczniami zagrożonymi niedostosowaniem i niedostosowanymi społecznie. Podstawowe modele nauczania - kognitywizm i behawioryzm. Nowe paradygmaty nauczania. Model aktywnej edukacji i socjoterapii. Dialog, uczenie się przez doświadczanie. Zasady nauczania resocjalizacyjnego i socjoterapii. Metodyka pracy nauczyciela – organizacja procesu nauczania, metody nauczania, ocenianie. Rola ucznia i nauczyciela.

3. Praktyka

W trakcie praktyki następuje kształtowanie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych oraz dydaktycznych przez:

- 1) zapoznanie się ze specyfiką szkoły lub placówki, w której praktyka jest odbywana, w szczególności poznanie realizowanych przez nią zadań opiekuńczo-wychowawczych, terapeutyczno-rehabilitacyjnych i dydaktycznych, poznanie sposobu funkcjonowania szkoły lub placówki, organizacji pracy, pracowników, uczestników procesów pedagogicznych oraz prowadzonej dokumentacji;
- 2) obserwowanie:
  - a) zorganizowanej i podejmowanej spontanicznie aktywności formalnych i nieformalnych grup uczniów z zaburzeniami w rozwoju i z niepełnosprawnością,
  - b) aktywności poszczególnych uczniów, z uwzględnieniem specyfiki zaburzeń i nieprawidłowości rozwojowych,
  - c) interakcji dorosły (nauczyciel, wychowawca) – dziecko oraz interakcji między dziećmi i młodzieżą (w tym samym i w różnym wieku) w sytuacjach lekcyjnych i pozalekcyjnych, uwzględniając problemy dzieci o specyficznych zaburzeniach w rozwoju,
  - d) procesów komunikowania interpersonalnego i społecznego w grupach wychowawczych i zespołach uczniowskich (klasach), ich specyfiki, prawidłowości i zakłóceń (uczniowie z trudnościami komunikacyjnymi, w tym z zaburzeniami autystycznymi, posługujący się językiem migowym i alternatywnymi metodami komunikacji),
  - e) czynności podejmowanych przez opiekuna praktyk w toku prowadzonych przez niego lekcji (zajęć) oraz aktywności uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
  - f) toku metodycznego lekcji (zajęć), stosowanych przez nauczyciela metod, form pracy i wykorzystywanych pomocy dydaktycznych, z uwzględnieniem rodzaju i stopnia niepełnosprawności oraz niedostosowania społecznego uczniów,
  - g) integrowania przez opiekuna praktyk działalności opiekuńczo-wychowawczej, dydaktycznej, pomocowej i terapeutycznej,
  - h) dynamiki grupy (klasy), ról pełnionych przez uczestników grupy, zachowania i postaw uczniów,
  - i) funkcjonowania i aktywności w czasie lekcji (zajęć) poszczególnych uczniów,

- j) sposobów aktywizowania i dyscyplinowania uczniów oraz różnicowania poziomu aktywności poszczególnych uczniów, z uwzględnieniem rodzaju i stopnia niepełnosprawności oraz niedostosowania społecznego,
  - k) sposobu zadawania i kontrolowania pracy domowej, z uwzględnieniem możliwości uczniów,
  - l) sposobu oceniania uczniów,
  - m) działań podejmowanych na rzecz zapewnienia bezpieczeństwa i zachowania dyscypliny uczniów,
  - n) organizacji przestrzeni w klasie, sposobu jej zagospodarowania (ustawienie mebli, wyposażenie, dekoracje i dostosowanie ich do potrzeb i możliwości percepcji uczniów w zależności od rodzaju i stopnia niepełnosprawności);
- 3) współdziałanie z opiekunem praktyk w:
- a) sprawowaniu opieki i nadzoru nad grupą oraz w zapewnianiu bezpieczeństwa,
  - b) podejmowaniu działań wychowawczych i terapeutyczno-rehabilitacyjnych wynikających z zastanych sytuacji,
  - c) prowadzeniu zorganizowanych zajęć wychowawczych,
  - d) planowaniu i przeprowadzaniu lekcji (zajęć),
  - e) organizowaniu pracy w grupach, stosownie do możliwości i ograniczeń uczniów,
  - f) usprawnianiu zaburzonych funkcji uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
  - g) przygotowywaniu pomocy dydaktycznych adekwatnych do możliwości i ograniczeń uczniów,
  - h) doborze i wykorzystywaniu środków multimedialnych i technologii informacyjnej w pracy dydaktycznej z uczniami o zróżnicowanych możliwościach i ograniczeniach,
  - i) kontrolowaniu i ocenianiu uczniów,
  - j) organizowaniu przestrzeni klasy,
  - k) podejmowaniu działań w zakresie projektowania i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- 4) pełnienie roli opiekuna-wychowawcy oraz nauczyciela, w szczególności:
- a) diagnozowanie dynamiki grupy oraz sytuacji uczniów w grupie,
  - b) poznawanie uczniów, ich sytuacji społecznej, potrzeb, zainteresowań i zdolności, z uwzględnieniem rodzaju i stopnia niepełnosprawności oraz niedostosowania społecznego,
  - c) samodzielne prowadzenie działań opiekuńczo-wychowawczych i terapeutycznych wobec grup i poszczególnych uczniów, z uwzględnieniem ich potrzeb, zgodnie z możliwościami wynikającymi z niepełnosprawności oraz niedostosowania społecznego,
  - d) sprawowanie opieki nad grupą w toku spontanicznej aktywności uczniów,
  - e) organizację i prowadzenie zajęć wychowawczych (w tym zajęć integrujących grupę i działań profilaktycznych) w oparciu o samodzielnie opracowywane scenariusze,
  - f) podejmowanie indywidualnej pracy z uczniami (szczególnie tymi, u których występuje potrzeba stosowania odrębnych działań opiekuńczo-wychowawczych ze względu na rodzaj niepełnosprawności lub niedostosowanie społeczne),
  - g) sprawowanie opieki nad uczniami poza terenem szkoły lub placówki,

- h) planowanie lekcji (zajęć), formułowanie celów, dobór metod i form pracy oraz środków dydaktycznych,
  - i) dostosowywanie metod i form pracy do realizowanych treści, etapu edukacyjnego oraz dynamiki grupy uczniowskiej i rodzaju niepełnosprawności lub niedostosowania społecznego,
  - j) organizację i prowadzenie lekcji (zajęć) w oparciu o samodzielnie opracowywane scenariusze,
  - k) wykorzystywanie w toku lekcji (zajęć) środków multimedialnych i technologii informacyjnej,
  - l) dostosowywanie sposobu komunikacji w toku lekcji (zajęć) do poziomu rozwoju i możliwości uczniów,
  - m) animowanie aktywności poznawczej i współdziałania uczniów, rozwijanie umiejętności w miarę możliwości samodzielnego zdobywania wiedzy z wykorzystaniem technologii informacyjnej,
  - n) organizację pracy uczniów w grupach zadaniowych,
  - o) diagnozowanie poziomu wiedzy i umiejętności uczniów z zaburzeniami w rozwoju,
  - p) podejmowanie indywidualnej pracy dydaktycznej z uczniem, z uwzględnieniem rodzaju niepełnosprawności lub niedostosowania społecznego,
  - q) podejmowanie działań wychowawczych o charakterze interwencyjnym w sytuacjach konfliktu, zagrożenia bezpieczeństwa, naruszania praw innych i nieprzestrzegania ustalonych zasad,
  - r) podejmowanie współpracy z innymi nauczycielami, wychowawcą klasy, pedagogiem szkolnym, psychologiem szkolnym oraz innymi specjalistami pracującymi z uczniami;
- 5) analizę i interpretację zaobserwowanych i doświadczanych sytuacji i zdarzeń pedagogicznych, w tym:
- a) prowadzenie dokumentacji praktyki,
  - b) konfrontowanie wiedzy teoretycznej z praktyką,
  - c) ocenę własnego funkcjonowania w toku realizowania zadań opiekuńczych i wychowawczych oraz wypełniania roli nauczyciela (dostrzeganie swoich mocnych i słabych stron),
  - d) ocenę przebiegu prowadzonych działań oraz realizacji zamierzonych celów,
  - e) konsultacje z opiekunem praktyk w celu omawiania obserwowanych i prowadzonych działań,
  - f) omawianie zgromadzonych doświadczeń w grupie studenckiej (słuchaczy).

IV. Organizacja praktyk

W trakcie praktyk studentowi (słuchaczowi) zapewnia się następujące formy aktywności:

- 1) wizyty w przedszkolach, szkołach i placówkach;
- 2) obserwowanie zajęć;
- 3) asystowanie nauczycielowi prowadzącemu zajęcia;
- 4) samodzielne prowadzenie zajęć;
- 5) planowanie i omawianie zajęć prowadzonych przez siebie i innych (nauczycieli, studentów, słuchaczy).

Uczelnie:

- 1) opracowują zasady odbywania praktyk;
- 2) przygotowują studentów (słuchaczy) do odbycia praktyk;
- 3) zapewniają możliwość omówienia praktyk w trakcie zajęć w uczelni;
- 4) utrzymują systematyczny kontakt z przedszkolami, szkołami i placówkami, w których studenci (słuchacze) odbywają praktyki.

Uczelnie mają obowiązek zapewnić studentom (słuchaczom) w trakcie praktyk:

- 1) warunki umożliwiające zarówno uzyskanie przygotowania praktycznego w zakresie realizacji zadań wychowawczych i opiekuńczych, jak i poznanie różnych klas i zespołów uczniowskich oraz zdobycie odpowiedniego doświadczenia pedagogicznego w zakresie organizacji pracy przedszkola, szkoły lub placówki, planowania, realizowania i oceniania wyników procesu kształcenia;
- 2) dostęp do pracowni specjalistycznych, sprzętu i pomocy dydaktycznych;
- 3) opiekę i nadzór opiekuna praktyk;
- 4) warunki umożliwiające samodzielne opracowanie konspektów lekcji lub scenariuszy zajęć, w oparciu o informacje i wskazówki przekazane przez opiekuna praktyk;
- 5) warunki do prowadzenia lekcji (zajęć) z zastosowaniem technologii informacyjnej, w szczególności z wykorzystaniem treści i zasobów edukacyjnych znajdujących się na portalach internetowych.

Praktyki powinny odbywać się w przeważającej części równoległe z realizacją zajęć w uczelni.

Uzasadnienie

Rozporządzenie w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela stanowi wykonanie upoważnienia zawartego w art. 9c ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365, z późn. zm.). Rozporządzenie określa standardy kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela, przy uwzględnieniu wymagań rynku pracy, efektów kształcenia w zakresie wiedzy merytorycznej i metodycznej oraz efektów kształcenia w zakresie wiedzy pedagogicznej i psychologicznej, w tym w zakresie wychowania, z uwzględnieniem przygotowania do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, efekty kształcenia w zakresie przygotowania w zakresie stosowania technologii informacyjnej oraz efekty kształcenia w zakresie poziomu znajomości języka obcego.

Poprzednio obowiązujące rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 września 2004 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli (Dz. U. Nr 207, poz. 2110) przewidywało obowiązek zapewnienia przez uczelnię prowadzącą kształcenie przygotowujące do wykonywania zawodu nauczyciela studentom studiów pierwszego stopnia w specjalności nauczycielskiej przygotowania do nauczania dwóch przedmiotów. W związku ze zmianami wprowadzonymi w ustawie z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym ustawą z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 84, poz. 455, z późn. zm.) rozporządzenie przewiduje uzyskiwanie w toku studiów przygotowania do nauczania wyłącznie jednego przedmiotu (prowadzenia zajęć). Przygotowanie do nauczania kolejnego przedmiotu (prowadzenia zajęć) będzie mogło być realizowane fakultatywnie.

Rozporządzenie przewiduje, że kształcenie na studiach pierwszego stopnia będzie obejmować wyłącznie przygotowanie do pracy w przedszkolach i szkołach podstawowych, a na studiach drugiego stopnia – do pracy we wszystkich typach szkół i rodzajach placówek.

Kształcenie przygotowujące do wykonywania zawodu nauczyciela w zakresie nauczania pierwszego przedmiotu (prowadzenia zajęć) będzie prowadzone w ramach trzech modułów obowiązkowych obejmujących przygotowanie w zakresie merytorycznym, przygotowanie psychologiczno-pedagogiczne i przygotowanie w zakresie dydaktycznym.

Kształcenie w specjalności nauczycielskiej będzie mogło być poszerzone o moduły fakultatywne, obejmujące przygotowanie w zakresie nauczania kolejnego przedmiotu (prowadzenia zajęć) oraz przygotowanie w zakresie pedagogiki specjalnej. Przygotowanie w zakresie pedagogiki specjalnej ma umożliwić nabycie wiedzy i umiejętności niezbędnych do nauczania w szkołach i placówkach specjalnych. Będzie ono obejmować treści dotyczące potrzeb i możliwości edukacyjnych dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością, współpracy ze specjalistami wspomagającymi rozwój dzieci i młodzieży z określoną niepełnosprawnością oraz przygotowania i realizacji procesu kształcenia i wychowania, optymalnego do rodzaju i stopnia niepełnosprawności. Przygotowanie to będzie prowadzone dla studentów lub absolwentów studiów, którzy będą posiadali lub posiadają przygotowanie merytoryczne, psychologiczno-pedagogiczne i dydaktyczne do nauczania przedmiotu (prowadzenia zajęć), celem uzyskania przygotowania do pracy w szkołach i placówkach specjalnych, w zakresie odpowiednim do posiadanego przygotowania merytorycznego i rodzaju niepełnosprawności uczniów.

W przypadku kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela na studiach podyplomowych rozporządzenie przewiduje, iż może ono być prowadzone w zakresie: przygotowania merytorycznego do nauczania kolejnego przedmiotu (rodzaju zajęć), przygotowania psychologiczno-pedagogicznego oraz dydaktycznego dla absolwentów studiów wyższych posiadających przygotowanie merytoryczne do nauczania przedmiotu (prowadzenia zajęć) oraz przygotowania osób, które posiadają kwalifikacje do pracy w zawodzie nauczyciela, do pracy w szkołach i placówkach specjalnych. W przypadku studiów podyplomowych w zakresie przygotowania psychologiczno-pedagogicznego oraz dydaktycznego dla absolwentów studiów pierwszego stopnia kształcenie na studiach podyplomowych może obejmować wyłącznie przygotowanie do pracy w przedszkolach lub szkołach podstawowych.

Zgodnie z rozporządzeniem uczelnie prowadzące kształcenie przygotowujące do wykonywania zawodu nauczyciela będą obowiązane do zapewnienia studentom (słuchaczom) przygotowania merytorycznego do realizacji szczegółowych wymagań określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego lub kształcenia w zawodzie, odpowiednio do typu placówki, etapu edukacyjnego oraz nauczanego przedmiotu (rodzaju zajęć).

Kształcenie powinno stanowić integralną całość zaprojektowaną tak, aby wiedza teoretyczna służyła przede wszystkim nabywaniu praktycznych umiejętności potrzebnych do wykonywania zawodu nauczyciela, dlatego też rozporządzenie kładzie znaczny nacisk na praktyczne przygotowanie do wykonywania zawodu. Praktyki będą organizowane w różnych typach szkół i rodzajach placówek, a obowiązkowo w tych, do pracy w których absolwent studiów uzyskuje przygotowanie. W związku z koniecznością integracji zdobywanych umiejętności z procesem kształcenia, praktyki zawodowe będą się odbywać w przeważającej części równoległe z realizacją zajęć w uczelni. W trakcie praktyk studentowi (słuchaczowi) będzie się zapewniać różnorodne formy aktywności: wizyty w szkołach i placówkach, obserwowanie zajęć, asystowanie nauczycielowi prowadzącemu zajęcia, samodzielne prowadzenie zajęć, planowanie i omawianie zajęć prowadzonych przez siebie i innych (nauczycieli, studentów, słuchaczy).

Projekt rozporządzenia nie zawiera przepisów technicznych i nie podlega obowiązkowi notyfikacji w rozumieniu przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. Nr 239, poz. 2039 oraz z 2004 r. Nr 65, poz. 597).

Opinia o zgodności projektu z prawem Unii Europejskiej

Projekt rozporządzenia nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej, zgodnie z opinią Ministra Spraw Zagranicznych z dnia 14 czerwca 2011 r. znak: DPUE-920-676-11/jf/1 SM-1241.

Ocena skutków regulacji (OSR)

1. Podmioty, na które oddziałuje rozporządzenie

Rozporządzenie będzie miało zastosowanie do wszystkich uczelni i związków uczelni oraz ich studentów, którzy odbywają studia przygotowujące do wykonywania zawodu nauczyciela, a także słuchaczy studiów podyplomowych.

2. Konsultacje społeczne

W toku uzgodnień projekt rozporządzenia został przekazany do zaopiniowania następującym partnerom społecznym:

- 1) Ogólnopolskiemu Porozumieniu Związków Zawodowych,
- 2) Forum Związków Zawodowych,
- 3) Polskiej Konfederacji Pracodawców Prywatnych „Lewiatan”,
- 4) Pracodawcom Rzeczypospolitej Polskiej,
- 5) Związkowi Rzemiosła Polskiego,
- 6) Business Centre Club,
- 7) Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”,
- 8) Radzie Szkolnictwa Wyższego i Nauki Związku Nauczycielstwa Polskiego,
- 9) Wolnym Związkom Zawodowym „Sierpień 80” Zarządowi Krajowemu,
- 10) Krajowej Sekcji Nauki NSZZ „Solidarność”,
- 11) Konferencji Episkopatu Polski.

Ponadto projektowane rozporządzenie zostało przesłane do zaopiniowania:

- 1) Parlamentowi Studentów Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) Zrzeszeniu Studentów Polskich,
- 3) Niezależnemu Zrzeszeniu Studentów,
- 4) Radzie Głównej Szkolnictwa Wyższego,
- 5) Państwowej Komisji Akredytacyjnej,
- 6) Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich,
- 7) Konferencji Rektorów Zawodowych Szkół Polskich,
- 8) Konferencji Rektorów Publicznych Szkół Zawodowych,
- 9) Radzie Młodych Naukowców,
- 10) Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów,
- 11) Polskiej Akademii Nauk,
- 12) Polskiej Akademii Umiejętności,
- 13) Radzie Głównej Instytutów Badawczych,
- 14) Komitetowi Polityki Naukowej,
- 15) Komitetowi Ewaluacji Jednostek Naukowych,
- 16) Narodowemu Centrum Badań i Rozwoju,
- 17) Narodowemu Centrum Nauki,
- 18) Krajowej Reprezentacji Doktorantów,
- 19) Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej.

W wyniku konsultacji społecznych uwagi zgłosiły:

- 1) Państwowa Komisja Akredytacyjna,
- 2) Rada Główna Szkolnictwa Wyższego,

- 3) Konferencja Rektorów Akademickich Szkół Polskich,
- 4) Rada Programowa ds. Promocji Zdrowia i Profilaktyki Problemów Dzieci i Młodzieży,
- 5) Związek Nauczycielstwa Polskiego,
- 6) Krajowa Sekcja Nauki NSZZ „Solidarność”,
- 7) Związek Rzemiosła Polskiego,
- 8) Sekretariat Konferencji Episkopatu Polski,
- 9) Komitet Polityki Naukowej.

Uwagi dotyczyły:

- niewystarczającej liczby godzin zajęć i praktyk, w szczególności w ramach przygotowania psychologiczno-pedagogicznego oraz przygotowania w zakresie dydaktycznym,
- zasadności ograniczenia kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela na studiach pierwszego stopnia wyłącznie do przygotowania do nauczania w przedszkolach i na I etapie edukacyjnym,
- przywołania w wymaganiach dodatkowych dotyczących języków obcych Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego, w kontekście krajów europejskich, gdzie stosuje się inne zasady,
- braku opisu sylwetki absolwenta zróżnicowanego ze względu na poziom studiów,
- braku odniesień w szczegółowych efektach kształcenia do przygotowania w zakresie merytorycznym, co w powiązaniu z odniesieniem w opisie modułu 4 wyłącznie do podstawy programowej może sugerować ograniczenie kształcenia w tym zakresie do minimum przygotowania przedmiotowego,
- wprowadzenia fakultatywnego przygotowania w zakresie pedagogiki specjalnej wobec faktu, że nie wszystkie uczelnie mogą dysponować niezbędną w tym zakresie kadrami,
- braku zapisów odnoszących się do selekcji kandydatów do zawodu nauczyciela,
- niewprowadzenia fakultatywności wyboru niektórych zagadnień przez studentów lub wykładowców.

Zgłoszono również szereg uwag dotyczących terminologii oraz postulatów dotyczące efektów i treści kształcenia.

W projekcie nie uwzględniono:

- zgłoszonej przez Państwową Komisję Akredytacyjną, Krajową Sekcję Nauki NSZZ „Solidarność” oraz Konferencję Rektorów Akademickich Szkół Polskich uwagi kwestionującej zasadność ograniczenia kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela na studiach pierwszego stopnia wyłącznie do przygotowania do nauczania w przedszkolach i na I etapie edukacyjnym,
- zgłoszonej przez Sekretariat Generalny Konferencji Episkopatu Polski uwagi dotyczącej, zawartego w części standardu dotyczącej wymagań dodatkowych, odwołania do Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego, w kontekście krajów europejskich, gdzie stosuje się inne zasady, gdyż odwołanie się do Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego jest powszechnie przyjęte w polskim systemie prawnym, m. in. w Krajowych Ramach Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego,
- zgłoszonej przez Państwową Komisję Akredytacyjną uwagi dotyczącej braku opisu sylwetki absolwenta zróżnicowanego ze względu na poziom studiów, gdyż sylwetka

- absolwenta studiów na danym kierunku studiów wynika z efektów kształcenia określonych w Krajowych Ramach Kwalifikacji;
- zgłoszonej przez Państwową Komisję Akredytacyjną uwagi dotyczącej braku odniesień w szczegółowych efektach kształcenia do przygotowania w zakresie merytorycznym, co w powiązaniu z odniesieniem do podstawy programowej może sugerować ograniczenie go do minimum przygotowania przedmiotowego, gdyż absolwenci poszczególnych kierunków studiów w zakresie wiedzy merytorycznej muszą uzyskać efekty kształcenia określone dla danego obszaru kształcenia w Krajowych Ramach Kwalifikacji,
  - zgłoszonych przez Krajową Sekcję Nauki NSZZ „Solidarność” uwag dotyczących braku zapisów odnoszących się do selekcji kandydatów do zawodu nauczyciela, gdyż nie pozwala na to treść upoważnienia ustawowego, oraz niewprowadzenia fakultatywności wyboru niektórych zagadnień przez studentów lub wykładowców, gdyż warunkiem uzyskania efektów kształcenia wymaganych od absolwentów studiów jest realizacja wszystkich treści kształcenia określonych dla danego modułu.

Projekt rozporządzenia został również zamieszczony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego, stosownie do przepisów ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414, z późn. zm.). W trybie tej ustawy uwag nie zgłoszono.

3. Wpływ rozporządzenia na sektor finansów publicznych, w tym budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego

Rozporządzenie nie będzie miało wpływu na budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego.

4. Wpływ rozporządzenia na rynek pracy

Rozporządzenie nie będzie miało istotnego wpływu na rynek pracy. Proponowane nowe rozwiązania przyczynią się jednak do podniesienia kompetencji nauczycieli oraz ich umiejętności praktycznego wykorzystania wiedzy teoretycznej.

5. Wpływ rozporządzenia na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw

Rozporządzenie nie będzie miało wpływu na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw.

6. Wpływ rozporządzenia na sytuację i rozwój regionalny

Rozporządzenie nie będzie miało wpływu na sytuację i rozwój regionalny.